

Dalsslands Miljö & Energiförbund

org.nr. 222000-0877

Bokslut 2017-12-31

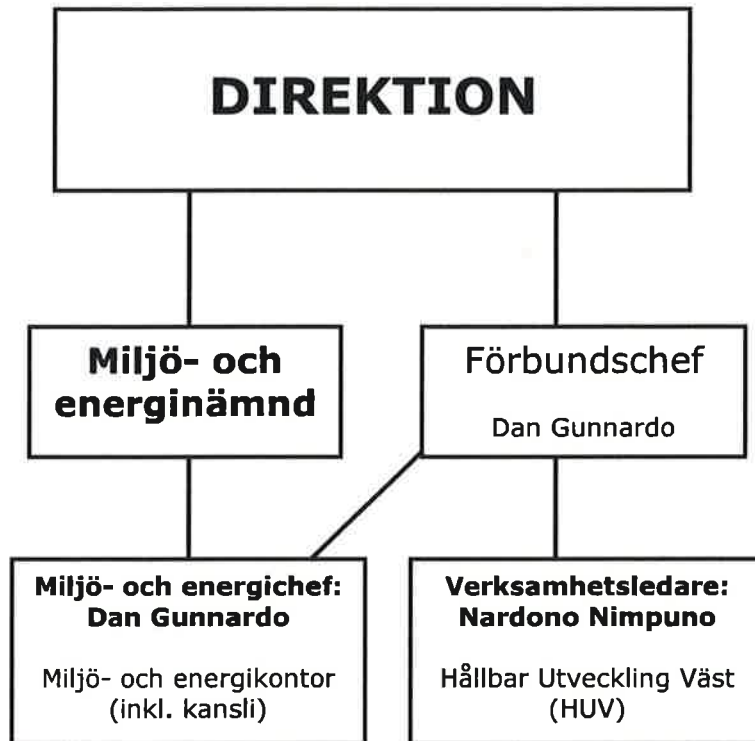

Innehållsförteckning

	Sida
INLEDNING	
Organisationsplan	2
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	
Översikt och måluppfyllelse – det nya förbundet	3
Måluppfyllelse – God ekonomisk hushållning	4
Personalredovisning	4
Ekonomisk översikt och analys	5
VERKSAMHETSBERÄTTELSE	
Miljö- och energikontoret	7
Hållbar utveckling Väst	30
EKONOMISK REDOVISNING	
Resultaträkning	35
Finansieringsanalys	36
Balansräkning	37
Notförteckning	38
Redovisningsmodell och redovisningsprinciper	41

Organisationsplan

Översikt och måluppfyllelse – det nya förbundet

Översikt

Föreliggande dokument utgör det första helårsbokslutet för det nya miljö- och energiförbundet. Det nya förbundet har följande inriktning:

- Förbundets operativa samverkansområde är inriktat mot miljö- och energifrågor.
- Förbundet ska vara en juridisk plattform för gemensamma avtal m m.

Förbundet har två politiska nivåer enligt följande:

- Förbundsdirektionen: Direktionens roll regleras i förbundsordningen. Direktionen fastställer budgetram utifrån den ram som medlemmarna enats om. Direktionen fastställer också inriktningen av det miljö- och energistrategiska arbetet.
- Miljö- och energinämnden: Nämndens roll regleras i nämndens reglemente. Nämnden ansvarar för det lagreglerade arbetet inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt livsmedelskontroll. Nämnden hanterar förbundets operativa resurser för det miljö- och energistrategiska arbetet. Nämnden är anställningsmyndighet för personalen inom miljö- och energikontoret och har med vissa undantag (faller då på direktionen) även personal- och arbetsmiljöansvar för verksamheten.

Förbundets tjänstemannaorganisation leds av förbundschefen och är utformad enligt följande (se även organisationsschema ovan):

- Miljö- och energikontor: Här finns miljö- och energistrateger, samordnare, miljö- och hälsoskyddsinspektörer, livsmedelsinspektörer samt kansli. Personalen arbetar med såväl myndighetsfrågor, strategiska frågor och administration. Förbundschefen är tillika miljö- och energichef.
- Hållbar Utveckling Väst: Utgörs av en samordnings och projektorganisation för strategiska miljö- och energifrågor. Leds av en verksamhetsledare som är direkt underställd förbundschefen.

Löne- och ekonomiadministration (stöd vid bokslut, ekonomiuppföljning, löneadministration), HR-stöd och IT-stöd köps externt av Melleruds kommun.

Måluppfyllelse

Uttalade mål finns för förbundets operativa verksamheter, dessa kommenteras under respektive verksamhetsbeskrivning.

Måluppfyllelse – God ekonomisk hushållning

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska förbundet ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. För ekonomin och verksamheten ska anges mål och riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Avstämning av god ekonomisk hushållning

Förbundets verksamheter skall bedrivas med god ekonomisk hushållning. För oss betyder det att vi ska ha en hög ekonomisk medvetenhet bland våra chefer och medarbetare samt att uppsatta mål för verksamheterna följs och ger de effekter som önskas från våra uppdragsgivare.

Ur ett finansiellt perspektiv betyder god ekonomisk hushållning att vi har att hålla oss till de ramar som våra medlemskommuner samt externa finansiärer beslutat om och samtidigt ha kontroll över kassalikviditeten.

Vi kan konstatera att förbundet för helåret 2017 har budgetavvikelser inom verksamheterna;

- Miljö- och energikontoret (inkl. kansli) visar på en budgetavvikelse på +4 460 tkr. Förklaringen till den stora avvikelsen är att förbundet 2016 tog en stor kostnad för omställning av förbundet och då fick ett stort underskott. Under 2017 har kommunerna betalat in ett extra bidrag för att täcka de omställningskostnader som uppstod och därför har 2017 års utfall blivit betydligt bättre än budget.
- Hållbar Utveckling Väst visar på en budgetavvikelse på -452 tkr.

Personalredovisning

Antal anställda

	2017-12-31		2016-12-31	
	Antal	varav män	Antal	varav män
Miljö- och energikontor inkl kansli	26	8	24	10
Hållbar Utveckling Väst	14	10	11	4
Summa	40	18	35	14

Not: Skillnaden gentemot föregående år beror på att personal anställdes för att överbrygga kommande pensionsavgångar (DMEK) samt volymen projekt (HUV).

Verksamhetsbeskrivning miljö- och energikontoret

Miljö-och energikontoret inkl. kansli och energisamverkan

Ansvarig: Dan Gunnardo

Ansvar: 1000-2070

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Budget 2017	Bokslut 2016
Verksamhetens intäkter	25 490	16 883	23 104
Intäkter kalkning	3 210		7 005
Finansiella intäkter	2		4
Summa intäkter	28 701	16 883	30 113
Kostnader			
Personalkostnader	12 883	12 827	17 398
Övriga kostnader	8 356	4 287	9 724
Kostnader kalkning	3 209		6 928
Finansiella kostnader	25		35
Summa kostnader	24 472	17 114	34 085
Årets resultat	4 229	-231	-3 972

Därav Kansli

Ansvarig: Dan Gunnardo

Ansvar: 1000-1010

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Budget 2017	Bokslut 2016
Verksamhetens intäkter	9 567	1 125	7 070
Finansiella intäkter			
Summa intäkter	9 567	1 125	7 070
Kostnader			
Personalkostnader	10	207	3 255
Övriga kostnader	5 777	953	6 738
Finansiella kostnader	26		35
Summa kostnader	5 813	1 160	10 028
Årets resultat	3 754	-35	-2 958

Därav Miljö- och energikontoret

Ansvarig: Dan Gunnardo

Ansvar: 2010-2070 exkl. VHT: 2251

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Budget 2017	Bokslut 2016
Intäkter, basverksamhet	13 887	13 848	13 527
Intäkter, kalkning	3 210		7 005
Finansiella intäkter	2		4
Summa intäkter	17 098	13 848	20 536
Kostnader			
Personalkostnader	10 440	11 664	11 223
Övriga kostnader	2 664		2 409
Kostnader, kalkning	3 209	2 036	6 928
Finansiella kostnader	-1		
Summa kostnader	16 312	13 700	20 560
Årets resultat	787	148	-24

Därav Energisamverkan

Ansvarig: Dan Gunnardo

Ansvar: 2010 VHT: 2251

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Budget 2017	Bokslut 2016
Verksamhetens intäkter	2 036	1 910	2 507
Finansiella intäkter			
Summa intäkter	2 036	1 910	2 507
Kostnader			
Personalkostnader	2 144	2 120	2 920
Övriga kostnader	202	134	577
Finansiella kostnader			
Summa kostnader	2 347	2 254	3 497
Årets resultat	-311	-344	-990

Verksamhetsbeskrivning

Miljö- och energikontorets verksamhet bedrivs i samverkan med samtliga kommuner i Dalsland, förutom Åmål och omfattar ca 22 heltidstjänster. Dalslands miljö- och energiförbund är huvudman för verksamheten. Verksamheten ska genom en effektiv och riskbaserad tillsyn, samt miljö- och energistrategiskt arbete bidra till ett hållbart samhälle. Nationella och regionala miljömål ska implementeras i miljökontorets arbete och genomsyra både den operativa tillsynen, övrig tillsyn samt det miljö- och energistrategiska arbetet.

Händelser av betydelse

Nedan följer i punktform händelser som på ett eller annat sätt påverkat verksamheten under helåret.

- Dalslands miljö- och energiförbund startar från och med 1/1 2017.
- Miljöchefen är fr.o.m. 1/1 2017 förbundschef tillika miljö- och energichef.
- En renodling av det nya förbundet gentemot miljö- och energifrågor upplevs positivt. Det nya förbundet har dock inneburit en ökad arbetsbelastning för framförallt kansli och ledning. Det löpande utvecklingsarbetet har därmed blivit eftersatt. Samordningsfunktioner har inrättats fr.o.m. 2018 för att avlasta förbundschefen.
- Under hela första halvåret har miljö- och energikontoret haft brist på personalresurser på grund av sjukskrivning, föräldraledigheter och att erfaren personal slutat. Rekryteringsarbetet under såväl hösten/vintern 2016 som första halvåret 2017 har inneburit svårigheter då det varit svårt att återbesätta vakanta tjänster. En ny miljö- och hälsoskyddsinspektör samt en ny livsmedelsinspektör anställdes under våren 2017. Senare under första halvåret utfördes nytt rekryteringsarbete. Vid detta tillfälle förlöpte rekryteringsarbetet på ett positivt sätt. Under hösten rekryterades därför ytterligare ny personal (3 st. miljö- och hälsoskyddsinspektörer, 1 st. livsmedelsinspektör samt 1 st. miljöstrateg). Delar av dessa anställningar gjordes även i syfte att täcka pågående och kommande pensionsavgångar. Verksamheten ligger därför inte i fas med upprättad verksamhets- och tillsynsplan. (se vidare under respektive arbetsområde). Personalbristen har också medfört att processen med ökad samverkan/kommunikation mellan miljö- och energikontoret och kommunerna skett med reducerad fart under året.
- Kompetensöverföring med anledning av pensionsavgångar 2017 och framåt har genomförts.
- Förbundschefen har haft utvecklings- och löneförberedande samtal med samtliga medarbetare där varje medarbetare fått ge sin syn på organisationen, sin egen roll, utvecklings- och förbättringsområden, prestation m.m. Samtalen har gett en god input till förbundschefen och resultaten kommer att användas i det fortsatta utvecklingsarbetet och har använts vid löneöversynen 2017.
- Miljö- och energikontoret medverkar i arbetet med VA-planer i samtliga fyra kommuner (Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda och Mellerud). Under året har framförallt arbetet med Melleruds och Färgelandas VA-planer dominerat.
- Miljö- och energikontoret har under året samverkat med kommunerna i arbetet med en Dalslandsgemensam avfallsplan.
- Miljö- och energistrategerna har i samverkan med kommunerna utarbetat förslag till inriktning av förbundets miljö- och energistrategiska arbete 2018. Inriktningen fastställdes av direktionen i oktober 2017.
- Miljö- och energikontorets personal flyttade under hösten till lokaler i Mellerud (Bergs resp. stationshuset).

- En uppföljning och utvärdering av miljö- och energikontorets organisationsstruktur har genomförts. Utvärderingen ledde till att antalet arbetsgrupper bantades till tre; strateger, inspektörer resp. kansli. Utredningen visade också på ett behov av en samordnarfunktion alt. biträdande miljöchef för myndighetsdelen (inspektörerna). En sådan samordnarfunktion har inrättats.
- Under sommaren konstaterades att en stor del av beståndet av flodpärlmussla i Teåkersälven var döda. Flodpärlmusslan är utrotningshotad och Teåkersälven hyser ett av länets största bestånd. Orsaken är ännu inte klarlagd. Miljö- och energikontoret och länsstyrelsen har utrett händelsen vidare. Särskilt inriktad tillsyn kommer att ske i Teåkersälvens avrinningsområde under 2018.

Ekonomisk analys

Det positiva resultatet 2017 avseende miljö- och energikontoret beror i huvudsak på att kostnaderna för ombildningen av förbundet 2016 fakturerades kommunerna under 2017 och då redovisas som en intäkt för förbundet (förbundets kostnader för ombildningen redovisades i bokslutet 2016).

Avseende Miljö- och energikontorets/nämndens driftkostnader för 2017 i relation till budget så visar helåret ett positivt resultat motsvarande drygt 780 000 kr. Nettoresultatet för miljö- och energikontoret/nämnden 2017 blev 476 000 kr. Detta beror på att miljö- och energikontoret under första halvåret hade mycket svårt att återbesätta vakanta tjänster (pensionsavgångar, sjukskrivningar, föräldraledighet och personal som slutat). Under hösten fungerade dock rekryteringsarbetet mycket väl, vilket innebar att fem nya handläggare började sin anställning under september/oktober. Personalbristen under första halvåret har vidare inneburit att övriga avgiftsintäkter (ej årsavgifter) blev lägre än budgeterat. Övriga kostnader blev högre än budgeterat, till stor del på grund av ökade kostnader i samband med flytten till Mellerud (flyttkostnader samt inköp av möbler och IT-utrustning anpassad till de nya lokalerna).

Mål och måluppfyllelse – övergripande mål

Följande övergripande mål har varit vägledande för miljö- och energinämndens och miljö- och energikontorets beslut och verksamhet:

1. Arbeta för ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. En hållbar utveckling innebär en utveckling som möter människors behov idag utan att begränsa möjligheterna att möta framtida generationers behov.
Måluppfyllelse: Målet genomsyrar hela miljökontorets arbete och ett arbete i enlighet med målet sker kontinuerligt.
2. Verka för att de nationella och regionala miljömålen får genomslag i miljökontorets, kommunalförbundets och kommunernas verksamheter.
Måluppfyllelse: De nationella och regionala miljömålen används som en mycket viktig faktor i miljönämndens arbete med verksamhetsplanering och resursbehovsutredning. De utgör också en utgångspunkt i det miljö- och energistrategiska arbetet.

- 3.** Tillsynen ska vara effektiv, kvalitetssäkrad, riskbaserad och i ökande grad avgiftsfinansierad.
Måluppfyllelse: Miljökontoret arbetar ständigt för att förstärka dessa faktorer. Samtliga objekt där regelbunden tillsyn/kontroll bedrivs är riskklassade. Uppföljning sker av utförd tillsyn i relation till avgift. Miljökontoret medverkar i SKL:s Insiktsundersökning tillsammans med Dals-Eds och Bengtsfors kommuner (avstämning med verksamhetsutövare avseende miljökontorets bemötande, kompetens mm).
- 4.** God service ska ges till allmänheten och administrationen ska vara smidig inom Dalsslands miljökontor.
Måluppfyllelse: Dagjouren ger god tillgänglighet och service. Hemsidan uppdateras regelbundet med bl.a. information till allmänhet och verksamhetsutövare. Tidigare utvärdering av miljökontorets verksamhet gav goda betyg avseende dessa faktorer. Ett kontinuerligt förbättringsarbete pågår dock ständigt. Personalen är utbildad i frågor rörande bl.a. service och bemötande. Ny personal har gått utbildning i service och bemötande i myndighetsrollen. Dialoger pågår med kommunerna kring hur samverkan mellan miljökontoret och kommunerna kan utvecklas.
- 5.** Miljönämndens verksamhet ska ha hög trovärdighet och ses som en kunskapsresurs i samhället samt vara den naturliga parten när allmänheten eller verksamhetsutövaren söker information angående lokala miljö- och hälsoskyddsfrågor.
Måluppfyllelse: Miljökontorets medverkan i projektet Tillsyns Utveckling Väst har stärkt kontorets kompetens ytterligare. Hemsidan uppdateras regelbundet med bl.a. information till allmänhet och verksamhetsutövare. Kontinuerlig kompetensutveckling är nödvändig då arbetsområdet är komplext. Behovet av kompetensutveckling klargörs bl.a. vid de regelbundna medarbetarsamtalen.

Mål- och måluppfyllelse samt status inom respektive arbetsområde

Livsmedelskontroll

Arbetsområdet omfattar kontroll av livsmedelsverksamheter, dricksvattenanläggningar samt kontroll av försäljningsställen för receptfria läkemedel. Miljö- och energikontoret har jobbat för att säkerställa en hög kontrollfrekvens på livsmedelsverksamheter i enlighet med gällande lagstiftning och Livsmedelsverkets anvisningar. Alla verksamheter är klassade genom ett riskbaserat system och kontrollobjekten har en årlig kontrollavgift.

Två inspektörer slutade under 2017 (april, december), samt en slutar i början av 2018. Under året har två livsmedelsinspektörer anställts (mars, oktober). Inskolning av ny personal samt frånvaro (sjukdom) har påverkat måluppfyllelsen inom arbetsområdet. Den ordinarie planerade livsmedelskontrollen har inte kunnat utföras fullt ut enligt plan under 2017 varvid en mindre del av kontrollen har förskjutits till början av 2018. Extra offentlig kontroll har utförts där det funnits behov för det.

Dricksvattenkontrollen har inte genomförts fullt ut under första delen av 2017 på grund av personalbrist inom miljö- och energikontoret. Under september började en ny miljö- och hälsoskyddsinspektör med kompetens och erfarenhet inom dricksvattenkontrollen. Därför har särskild prioritering av dricksvattenkontrollen skett under resterande del av 2017 då samtliga anläggningar blev kontrollerade.

Inkommande ärenden i form av nyregistreringar med riskklassning och ändringar i befintliga verksamheter har varit relativt omfattande under året.

Allmänheten ges tillgång till resultaten av livsmedelstillsynen på Dalslands miljö- och energiförbund hemsida (<http://www.dalsland.se/>). Inspektörerna har även arbetat med rådgivning parallellt med den lagstadgade kontrollen.

Konkretiserade mål	Aktiviteter som skall bidra till måluppfyllelsen	Måluppfyllelse
Anläggningar som är klassade med 4 kontrolltimmar eller flera ska inspekteras minst en gång/år	Kontinuerlig uppföljning av detaljplaneringen för livsmedelskontroll.	92 % av de anläggningarna inspekterades. En del avregistrerade innan planerad årligkontroll, resten av kontrollen flyttas till 2018.
I samband med ordinarie kontroll bedrivs minst två olika specialprojekt varje år.	Läggs in i tillsynsplaneringen. Projektplan upprättas. Projektens resultat dokumenteras.	Två genomförda
Senast 2019-12-31 kontrolleras samtliga större kommunala anläggningar för produktion av dricksvatten (>1000m ³ /dygn) för att bedöma om säkerhetsbarriärerna vid anläggningarna är anpassade till mikrobiologiska faror (bakterier, virus och parasiter) i råvattnet.	Läggs in i tillsynsplaneringen.	Bedöms komma att uppfyllas. Inventering gjordes under 2017. Tillsyn kommer att ske under 2018.
Senast 2019-12-31 kontrolleras att samtliga restauranger som serverar rätter av malet/hackat kött hanterar faran Ehec så att faran elimineras eller risken att orsaka sjukdom reduceras till en acceptabel nivå.	Läggs in i tillsynsplaneringen	Bedöms komma att uppfyllas. Inventering påbörjad.
När det är ändamålsenligt för verksamheten medverkar Dalslands miljökontor i de riks- och länsprojekt som planeras.	Omvärldsbevakning av aktuella riks- och länsprojekt	Miljökontoret har inte deltagit i något riks- eller länsprojekt under 2017.

Vid behov av extra offentlig kontroll är målsättningen att sådan kontroll ska ske senast 4 veckor efter föregående planerade kontroll	Genom uppföljande tillsyn	Drygt 90 % av de extra uppföljande kontrollerna gjordes senast fyra veckor efter föregående planerade kontroll. För övriga verksamheter gjorde arbetsgruppen bedömningen att extra uppföljande kontroll kunde ske med längre intervall utan att livsmedelssäkerheten äventyrades.
Kontroll av ny anläggning ska utföras senast inom 4 veckor efter att verksamheten startat	Genom tillsyn efter registrering.	70 % av de nyregistrerade anläggningarna inspekterades inom 4 veckor efter att verksamheten startat. För en del anläggningar har kontroll inte kunnat utföras inom 4 veckor på grund av resursbrist (observera att detta inte är ett lagkrav).
Senast 2019-12-31 kontrolleras att samtliga anläggningar med tillverkning av tårter, bakelser, smörgåstårter, smörgåsar och sallader, hanterar faran norovirus så att faran elimineras eller reduceras till en acceptabel nivå. I målet avses norovirus som riskerar att överföras från personal vid hantering av livsmedel.	Läggs in i tillsynsplaneringen.	Bedöms komma att uppfyllas. Inventering av anläggningar påbörjades under hösten 2017.
Senast 2019-12-31 kontrolleras samtliga detaljhandelsanläggningar (butiker) som utformar märkning samt märker/förpackar. Detta för att verifiera att de uppgifter som anges i ingrediensförteckningarna stämmer med tillsatta ingredienser (minst fyra produkter per anläggning granskas).	Läggs in i tillsynsplaneringen.	Bedöms komma att uppfyllas. Påbörjas 2018.

Projekt och särskilda insatser enligt TP 2017	Status
Provtagning varm/kall buffé (eget projekt)	Genomfördes ej
Kosttillskott steg 1, inventering (eget projekt)	Genomfördes ej
Revidering riskklassning avdelningskök	Genomfört
Kompetensfördjupning samt klarläggande av tillsynsbehov avseende dricksvatten	Genomfört Ny inspektör anställdes under året med erfarenhet och kompetens på området.

Miljö- och hälsoskydd

Arbetsområdet omfattar frågor rörande bl.a.; Miljöfarlig verksamhet (exklusive lantbruk och avloppsreningsverk), radon, PCB, övrigt hälsoskydd, förorenad mark, vindkraft, kemiska produkter, köldmedia, avfall och miljöövervakning luft. Planfrågor hanteras i såväl inom miljö- och hälsoskydd som inom lantbruk, avlopp och vatten.

Under året har gruppen bedrivit tillsyn över bland annat miljöfarlig verksamhet, hälsoskyddsobjekt, radon, PCB, förorenad mark och köldmedia. Tillsynen ligger inte helt i fas med upprättad verksamhets- och tillsynsplan. Under året har personal slutat och ny rekryterats. Detta har medfört att vissa tillsynsområden fått fördelas till andra handläggare, vilket skapade behov av tid för inläsning samt inskolning. Då det tog tid med rekrytering hade miljö- och energikontoret inte full bemanning förrän i september då ny personal med både kompetens och erfarenhet började. Tillsynen av objekt med årlig tillsynsavgift har prioriterats framför de så kallade U-objekten.

Inventeringen av PCB-byggnader skulle ha varit klart 2016 enligt *Förordningen (2007:19) om PCB m.m.* men blev inte det på grund av resursbrist, men prioriterades därför under första halvåret av 2017 och är i det närmaste klart. Detta har påverkat övriga planerade projektinsatser. Inventeringen kan komma att generera uppföljande tillsyn under 2018 vilken då kommer skötas av två handläggare för effektivare handläggning.

Projekt angående radon i bostäder startades hösten 2016 och fortgår fram till och med 2019. Majoriteten av tillsynen gjordes under 2017 men mål att färdigställas 2018. Men då en del av de mätrapporter som efterfrågats inte har kommit in och vissa kan behövas att göras om kommer en del mätningar att utföras under årsskiftet 2018/2019 då mätsäsong är oktober till april.

Den planerade tillsynen av hälsoskyddsobjekt bedöms ligga i fas med upprättad tillsynsplan. Fotvårdsanläggningar fick tillsyn 2016 och har planerad tillsyn igen 2019. Bassängbad ska ha tillsyn 2019 utom ett objekt som har årlig tillsyn vilket skedde under 2017. Övrig planerad hälsoskyddstillsyn av skolor och förskolor utfördes hösten 2017 och av hygienlokaler som fick sin tillsyn under våren och sommaren 2017. Tillsynen av vårdboende överlappar till 2018 då ny personal startade tillsynen i november.

Tillsyn av så kallade miljöfarliga verksamheter med årsavgift bedöms ligga i fas med upprättad plan. Den planerade tillsynen av övriga miljöfarliga verksamheter, så kallade U-verksamhet som saknar årsavgift, ligger dock inte i fas med verksamhetsplanen då tillsynen på objekt med årlig avgift har prioriterats. En viss tillsynsskuld har därför uppkommit av dessa anläggningar inför 2018. Framförallt gäller detta projektinriktad tillsyn av U-anläggningar (anläggningar som enligt plan inte har haft tillsyn tidigare).

Tillsynen av förorenad mark följer inte helt tillsynsplanen. Förstärkt insats planeras inom detta område då ny personal har både kompetens och erfarenhet inom detta område.

Samtliga köldmedierapporter har granskats enligt verksamhetsplan.

Inkommande ärenden utgörs i huvudsak av klagomål, miljörapporter, köldmedierapporter, remisser/yttranden, nedskräpningsärenden, ansökningar och anmälningsärenden. Antalet inkommande ärenden har varit stort vilket lett till att arbetsgruppen i stor utsträckning varit händelsestyrd. Detta påverkar den planerade tillsynen och det är angeläget att framöver styra mot en större andel planerad tillsyn. Inkommande ärenden har hanterats.

Fem detaljplaner har hanterats under året. ÖP-arbete i Dals-Ed och Mellerud har påbörjats.

Projektet gällande "Rums-, hus- och stuguthyrning (inventerings projekt)" flyttas till 2018 då detta ska göras under sommartid och inte har kunnat genomföras 2017. Det har prioriterats bort på grund av resursbrist.

Arbetet har framförallt haft en inriktning i överensstämmelse med följande nationella miljö kvalitetsmål; *God bebyggd miljö, skyddande ozonskikt, frisk luft, säker strålmiljö och giftfri miljö*

Konkretiserade mål	Aktiviteter som skall bidra till måluppfyllelsen	Måluppfyllelse
För verksamheter med årlig tillsynsavgift ska den genomsnittliga tillsynstiden för varje verksamhet under en treårsperiod motsvara den beslutade tillsynstiden för samma period.	Kontinuerlig uppföljning av detaljplaneringen.	Målet är uppfyllt.
Radonhalten i samtliga flerbostadshus ska understiga 200 Bq senast 2020	Kartläggning av beståndet av flerbostadshus samt tillsyn med krav på mätningar och ev. åtgärder.	Tillsyn har skett under 2017 och kommer att fortgå under 2018.

Samtliga 36[1] potentiellt förorenade områden inom riskklass 1-2 ska vara åtgärdsbedömda och vid behov åtgärdade senast 2020	Miljökontorets tillsyn samt samverkan med länsstyrelse och kommuner.	Målet bedöms vara svårt att nå till 2020 och omformuleras i linje med nationella/regionala mål. Av 23 objekt är 4 åtgärdade, vilket medför 17 %.
Samtliga 87[2] potentiellt förorenade områden inom riskklass 3-4 ska vara åtgärdsbedömda och vid behov åtgärdade senast år 2025	Miljökontorets tillsyn samt samverkan med länsstyrelse och kommuner.	Av 88 objekt är 8 åtgärdade, vilket medför 9 %. Målet bedöms vara svårt att nå till 2025 och bör omformuleras.

Projekt och särskilda insatser enligt tillsynsplanen 2017	Status
Projekt förorenad mark: Ett projekt inom Miljösamverkan Västra Götaland (MVG)	Genomfört och avslutat
Projektinriktad tillsyn av så kallade U-anläggningar	Ej utfört under 2017. Planeras att ingå i ordinarie tillsyn under 2018 (ej i projektform).
Rums-, hus- och stuguthyrning (inventerings projekt)	Planeras till 2018/2019

[1] Enligt utdrag från länsstyrelsens EBH-stöd är det 23 objekt i riskklass 1-2.

[2] Enligt utdrag från länsstyrelsens EBH-stöd är det 88 objekt i riskklass 3-4.

Lantbruk, avlopp och vatten

Arbetsområdet omfattar frågor rörande bl.a.; enskilda avlopp, lantbruk, avloppsreningsverk (ARV), grund- och ytvatten, strandskydd, naturvård, miljöövervakning (avseende vatten) och kalkning. Planfrågor hanteras inom miljö- och hälsoskydd och lantbruk, avlopp och vatten.

Under året har gruppen bedrivit tillsyn över avloppsanläggningar, lantbruk, ARV och strandskydd. Tillsynen ligger inte i fas med upprättad tillsynsplan. Det är framförallt tillsynen av lantbruk samt enskilda avlopp som inte kunnat utföras som förväntat. Ny handläggare för enskilda avlopp och lantbruk rekryterades under våren och introduktion och inläring har prioriterats under våren främst inom enskilda avlopp. Viss omfördelning av arbetsuppgifter har varit nödvändig då en handläggare har fått gå in som samordnare för samtliga arbetsgrupper.

Avseende enskilda avlopp så har den uppföljande tillsynen av avlopp med konstaterade brister samt avlopp där entreprenörsrapporter ej inkommit, inte kunnat följas upp som planerat på grund av resursbrist under 2017. Mängden prövningar av enskilda avlopp (i huvudsak tillståndsprövningar) styrs av inkommande ärenden till följd av tidigare utförd tillsyn samt nya avloppsanläggningar. Under 2017 har kontoret hanterat 118 prövningar vilket är

en minskning mot 2016 (159 prövningar). Detta förklaras av kontorets resursbrist under året.

En genomgång har gjorts i ärendehanteringssystemet av tillsynsärenden inom enskilda avlopp som inte har avslutats, vilket medförde att 21 ärenden kunde avslutas men att det finns 117 ärenden som måste följas upp genom föreläggande eller uppföljande tillsyn.

VA-planarbetet pågick i samtliga fyra kommuner och avloppshandläggarna har fått lägga betydande resurser främst i VA-arbetet för Mellerud och Färgelanda. Avloppshandläggarna har övertagit ansvaret för tillsyn av de kommunala avloppsreningsverken (ARV) där tillsynen utgörs i huvudsak av kontroll av egenkontroll, kontrollprogram, medverkan i besiktningar och hantering av miljörapporter.

Lantbrukstillsynen bedöms inte ha följt verksamhetsplanen på grund av resursbrist. Tillsynen har prioriterats på de objekt som har årlig tillsynsavgift samt anmälningar och ansökningar och bedrivs genom att bland annat se över lantbrukens egenkontroll och vid handläggning av miljörapporter. Samordning har skett mellan lantbrukstillsynen och tillsynen av enskilda avlopp. En del av lantbrukstillsynen flyttas således till 2018.

Strandskyddstillsynen utgörs av nya och äldre ärenden. Nya tillsynsärenden har tillkommit framförallt inom Melleruds kommun. En del äldre ärenden kvarstår att handläggas. Någon egeninitierad strandskyddstillsyn har ej utförts.

Arbetsgruppens naturvårdsärenden utgörs i huvudsak av remisser och yttranden samt tillsyn av kommunala naturreservat.

Miljöövervakningen utgörs framförallt av vattenprovtagning i form av kalkningsuppföljning och övrig provtagning (exempelvis recipientkontrollprogram).

Kalkningsarbetet utgörs av upphandlingsarbete, administrativ hantering och uppföljning. Arbetet med miljöövervakning och kalkning följer verksamhets- och tillsynsplanen.

Inkommande ärenden utgörs förutom tillståndsansökningar avseende enskilda avlopp i huvudsak av anmälningsärenden, miljörapporter, remisser, yttranden och klagomål. Inkommande ärenden har handlagts enligt plan. Arbetet har framförallt haft en inriktning i överensstämmelse med följande nationella miljö kvalitetsmål; *Ingen övergödning, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, levande skogar, ett rikt odlingslandskap, myllrande våtmarker, ett rikt växt- och djurliv och god bebyggd miljö.*

Konkretiserade mål	Aktiviteter som skall bidra till mål-uppfyllelsen	Måluppfyllelse
För verksamheter med årlig tillsynsavgift ska den genomsnittliga tillsynstiden för varje verksamhet under en treårsperiod motsvara den beslutade tillsynstiden för samma period.	Kontinuerlig uppföljning av detaljplaneringen.	Målet har i huvudsak uppfyllts. Under 2017 har tillsynsavgiften för lantbruk inte fullt ut motsvarat faktisk nedlagd tillsynstid. Detta ska dock regleras under 2018/2019.
Handläggningen av ärenden rörande enskilda avlopp (komplett tillstånd/anmälan) ska vara färdigbehandlade inom sex veckor.	Uppföljning av handläggningen genom slumpmässigt urval ur ärendesystemet Vision (15 slumpmässigt utvalda ärenden med jämn fördelning mellan handläggarna)	Av 15 slumpmässigt utvalda ärenden av totalt 118 beslut/tillstånd 2017 har det i snitt tagit 6 arbetsdagar att upprätta beslut. D.v.s. beslut har meddelats inom en vecka från komplett ansökan.
Bristfälliga enskilda avlopp ska åtgärdas. Tillsynen ska prioriteras inom följande områden: - Vattenförekomster som riskerar att inte uppnå god status avseende näringsämnen - Inom samlad bebyggelse - I anslutning till kommunala verksamhetsområden - Där tillsyn aldrig bedrivits av enskilda avlopp och där det bedöms finnas risk för påverkan på vattendrag/sjöar, grundvatten eller dricksvatten	Planering av tillsynen. Uppföljning via ärendesystemet Vision	Tillsyn gjordes på totalt 101 objekt. I Vårvik skickades brev om tillsyn ut till 88 fastighetsägare. Tillsyn gjordes på 44 av dessa objekt. Resterande har antingen direkt valt rådgivning för att åtgärda avloppet eller inte haft något avlopp.
Anläggningar med minireningsverk eller fosforfällor ska ha en fungerande egenkontroll. Tillsyn i intervall om 3-4 år.	Genom tillsyn.	Tillsyn gjordes 2016 (se bokslut 2016). Återkommer 2019-2020.
Samtliga flytgödsel- och urinbrunnar ska ha täckning för att minska avgången av kväve.	Genom tillsyn.	22 brunnar för gödsel/urin har inspekterats avseende täckning. 18 st. hade täckning, 3 st. saknade täckning och 1 st. hade sämre täckning. Av de brunnar som inspekterades hade således 82 % av brunnarna täckning. Uppföljning kommer att ske.

Sjöar och vattendrag ska ha goda och stabila förutsättningar i enlighet med målen för kalkningsverksamheten	Genom kalkningsuppföljning	Utifrån länsstyrelsens nyckeltal så bedöms drygt 96 % av sjöarna och vattendragen uppfylla målen.
Antal dispenser ska minska. Miljökontoret ska i samband med tillsyn verka för att lantbrukarna planerar sin spridning av gödsel så att det ej förekommer spridning vid olämpliga tillfällen. Detta för att minska belastning av näringsämnen i våra vattendrag.	Uppföljning av behandlade dispensansökningar	En dispensansökan inkom under hösten. Som skäl till ansökan angavs det rikliga regnandet under hösten.
Gamla ärenden som ännu handläggs avseende enskilda avlopp ska följas upp och avslutas.	Uppföljning via ärendesystemet Vision	21 gamla tillsynsärenden har avslutats. 117 ska följas upp.
Uppföljande tillsyn på ej inkomna entreprenörsrapporter ska göras för att kontrollera om anordningen är byggd. Mellan 2007–2011 finns det idag ca 472 ärenden.	Uppföljning via ärendesystemet Vision. Genom tillsyn.	Totalt har uppföljande tillsyn utförts på ca 16 objekt (tillsyn på plats, granskning av inkommen entreprenörsrapport). 2 av dessa hade inte anlagt någon avloppsanordning.

Projekt och särskilda insatser enligt tillsynsplanen 2017	Status
<u>Kartläggning och tillsyn av lantbruk inom vattenskyddsområden:</u> Kartlägga och utföra riktad tillsyn av lantbruk inom vattenskyddsområden under 2017–2019.	Inventering gjord under hösten 2017.
<u>Årlig avgift för lantbruk i intervallet 30–99 djurenheter:</u> Klassa och informera de lantbrukarna i intervallet 30–99 djurenheter som har tillsyn under året, att miljökontoret från och med nästkommande år kommer att ta ut fast årlig avgift enligt fastställd taxa för tillsyn och prövning enligt miljöbalken.	Pågående.
<u>Kontroll av skyddszoner kring vattendrag:</u> Tillsyn på lantbruk som i sina villkor/försiktighetsmått (anmälnings- eller tillståndspliktiga) har krav på skyddszoner.	Kontrollerade skyddszoner bedöms uppfylla kraven i gällande villkor (ordentliga skyddsavstånd till vattendrag, vattenförande diken och brunnar vid både gödselspridning och vid besprutning. Minimum 6 meter kring vattendrag vid besprutning).

<p><u>Ökad kunskap om biodammar:</u> Kompetensutveckla oss kring denna typ av reningssteg samt andra alternativa reningssteg/efterpoleringssteg i syfte, att om lämpligt, ge alternativ till kemisk fosforfällning.</p>	Ej påbörjat, flyttas till 2018
<p><u>"Kontorstillsyn" av enskilda avlopp:</u> I stället för tillsyn i fält pröva att utföra s.k. "kontorstillsyn" utifrån befintliga och inhämtade uppgifter. Projektet utförs i mån av tid och resurser.</p>	Ingen "kontorstillsyn" utförd.
<p><u>Metaller i Holmsån/Dalbergså:</u> Att klargöra status avseende metallförekomster, källor till metallföroreningar i Holmsån/Dalbergså samt utveckla arbetssätt för att förbättra statusen i dessa vattenförekomster (förutsätter att medel finns för undersökningar).</p>	Medel saknas för vidare undersökningar.
<p><u>Projekt hållbart kretslopp små avlopp:</u> Pågående projekt som syftar till att hitta lösningar för att skapa kretslopp för enskilda avlopp. Då riktlinjerna för enskilda avlopp nu är fastställda ska nästa fas av projektet påbörjas. En målsättning är därvid att få till stånd en hygieniseringsanläggning. Miljöförvaltningen tar fram underlag för och håller informationsmöte med renhållningsansvariga och VA-chefer i kommunerna om förutsättningar och ansvarsfördelning mm. Eventuellt kan vi vara kommunerna behjälpliga med att ansöka om medel för investeringar i hygieniseringsanläggning. Samverkan med kommunernas VA-planegrupper.</p>	Sammanställning av projektet gjordes under våren 2016. Erfarenheterna från projektet har implementeras i de kommunala VA-planerna. Fortsatt arbete kommer att ske i de handlingsplaner som upprättats som en följd av VA-planerna.

Ledning, kansli och administration

Arbetsgruppen hanterar frågor som; ledning/styrning, budgetfrågor, personalfrågor/personaladministration, nämndadministration, diarieföring/registrering, arkivering, fakturering, krav-/inkassohantering, systemadministration, administration av hemsida, inköp, ekonomiuppföljning, delgivning och överklagandehantering.

Kansliet har fr.o.m. 2017 nu även fått ansvar för att administrera hela det nya förbundet inklusive direktionens sammanträden. Detta har inneburit ett betydande merarbete och är en orsak till att arbetet inte ligger helt i fas med upprättad verksamhets- och tillsynsplan. En översyn av miljö- och energikontorets organisationsstruktur har genomförts, nya personalriktlinjer har tagits fram och tidsredovisning och stämpling görs numera i systemet Medvind. Både nämndens och direktionens sammanträden har administrerats av kansliet. Arbete med dokumenthanteringsplanen fortgår, även om takten fått dras ned

något. Ny internkontrollplan är fastställd. Befattningsbeskrivningar har tagits fram för all personal. Det stora behovet av kvalitetssäkring av äldre handlingar samt arbetet med uppdatering av rutiner fortgår, om än i något reducerad takt detta år på grund av hög arbetsbelastning. Att kansliet sedan hösten 2017 sitter tillsammans med övrig personal i organisationen är positivt och bedöms ge ökade förutsättningar att strukturera arbetet framöver. I övrigt har budgetarbete, löneöversyn mm hanterats enligt plan.

Miljöchefens nya roll som förbundschef tillika miljö- och energichef medför en mer resurskrävande roll och har inneburit mindre utrymme för t.ex. arbete med verksamhetsutveckling. För att avlasta förbundschefen så har två funktioner som samordnare inrättats fr.o.m. 2018 (en för det myndighetsreglerade arbetet och en för det strategiska arbetet).

Konkretiserade mål	Aktiviteter som skall bidra till mål-uppfyllelsen	Måluppfyllelse
1. Miljönämndens beslut ska vara rättssäkra (gäller hela förvaltningen) Nyckeltal: Andel överklagade beslut där miljönämndens beslut står fast	Uppföljning av nämndbeslut som överklagats.	7 st. av nämndens beslut har vunnit lagakraft, 4 st. av nämndens beslut har upphävts i högre instans. 3 st. av nämndens beslut har ännu ej avgjorts. Avseende avgjorda beslut i högre instans så har nämndens beslut således stått fast i 64% av ärendena. Resultatet får bedömas som otillfreds-ställande och insatser bör göras för att förbättra resultatet 2018.
2. Miljönämndens ärendebalans ska vara god (gäller hela förvaltningen) Nyckeltal: Antal nya ärenden i relation till avslutade ärenden	Uppföljning av nya resp. avslutade ärenden i Vision	Nya ärenden: 1917 st Avslutade ärenden: 1753 st. Ärendebalansen är för närvarande något negativ, troligtvis på grund av den höga ärendebelastningen (för få handläggare pga. svårigheter att rekrytera under första halvåret).

<p>3. Finansieringen av miljönämndens myndighetsutövning ska till minst 50 % vara avgiftsfinansierad. Nyckeltal: Procent avgiftsintäkter i relation till miljönämndens kostnader för myndighets- utövning.</p>	<p>Uppföljning via ekonomisystem.</p>	<p>Redovisas ej 2017 då underlaget bedöms osäkert (hög personalomsättning under året, viss tillsyn eftersatt p.g.a. personalbrist, extra kostnader p.g.a. flytt till nya lokaler).</p>
<p>4. Miljönämnden ska alltid tillse att de anställda har rätt kompetens genom att dessa ges möjlighet att delta i relevanta utbildningar och/eller ta del av handböcker, vägledningar och annat stödjande material inom identifierade och prioriterade områden.</p>	<p>Uppföljning genom översyn av kompetens och utbildningsbehov.</p>	<p>Kontoret håller sig regelbundet ajour med t.ex. vägledningar från statliga myndigheter. Utbildning har skett inom ett flertal arbetsområden. Utbildning i MI metodik (motiverande samtal) vid tillsyn kan särskilt nämnas.</p>

Projekt och särskilda insatser enligt TP 2017	Status
Utarbetande av styrdokument och rutiner i det nya förbundet	Merparten styrdokument är fastställda. Vissa rutiner kring förbunds-administrationen behöver ses över.
Översyn av organisationsstruktur, administrativa funktioner och ledningsfunktionen	En uppföljning och utvärdering av miljö- och energikontorets organisationsstruktur har genomförts. Till följd av denna har antalet arbetsgrupper minskat samt en samordnarfunktion inrättats.
Fortsatt utveckling av personalriktlinjer, befattningsbeskrivningar mm.	Pågår. Flera personalriktlinjer är fastställda men det finns fler att färdigställa. Befattningsbeskrivningar finns för all personal.
Ärendesystemet Vision; visst behov av städning i systemet finns fortfarande. Ytterligare lathundar behöver tas fram.	Behov av städning finns fortfarande. Det görs löpande då tid och möjlighet finns. Arbetet med lathundar pågår.
Kvalitetssäkring av vissa äldre handlingar	Pågår. Genomgång av ärenden som är registrerade på tidigare anställda är slutfört.
Fortsatt översyn av rutiner	På grund av hög arbetsbelastning på miljö- och energikontoret har arbetet med upprättande av rutiner blivit eftersatt. Under året har 10 st. rutiner fastställts, 14 st. är pågående. 42 st. rutiner är planerade.

Färdigställande av dokumenthanteringsplan	På grund av hög arbetsbelastning hos kansliet har dokumenthanteringsplanen ännu ej färdigställts. Ambitionen är att färdigställa ny dokumenthanteringsplan före halvårsskiftet 2018.
Översyn av internkontrollplan	Översyn gjord, ny plan fastställd. Förslag till riskanalys (bilaga) finns framtagen, dock ännu ej fastställd.

Miljö- och energistrategiskt arbete

Dalslands miljö- och energiförbund har i uppdrag av medlemskommunerna att initiera och samordna det miljö och energistrategiska arbetet i nära samverkan med kommunernas olika verksamheter. Miljö- och energistrategernas mål är att skapa förutsättningar så att medlemskommunerna utvecklas långsiktigt och hållbart och att nationella och regionala miljömålen får genomslag i miljö- och energikontorets och kommunernas verksamheter.

Det miljö- och energistrategiska arbetet har i huvudsak följt verksamhetsplanen för 2017. Det miljöstrategiska arbetet har dock på grund av sjukdom och tjänstledigheter inneburit cirka 2,35 tjänster under 2017 mot planerat 3 tjänster. De delar av det miljöstrategiska arbetet som, pga sjukskrivningar, gick på sparlåga under våren gjordes under hösten. Det är dock ett antal insatser inom miljöledningsområdet som blev tvunget att skjuta på till 2018, t.ex. miljökonferenser för alla chefer i tre av kommunerna, revidering av miljöriktlinjerna och ett antal miljödialoger i Bengtsfors och Dals-Ed.

Energistrategi

Det energi- och klimatstrategiska arbetet har under 2017 varit uppdelat på två inriktningar som beskrivs nedan tillsammans med genomförda aktiviteter. Energiproduktionen påverkar nästan alla miljömål på olika sätt vilket gör att effektiv energianvändning, med minskad energiproduktion som följd, bidrar positivt till många miljömål, exempelvis Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och God bebyggd miljö.

Inriktningen kommunalt energistrategiskt arbete har under 2017 samordnat medlemskommunernas (inkl. Åmål) energi- och klimatarbete. Utifrån årliga uppföljningar för respektive kommuns energianvändning har energistrategerna berett och genomfört åtgärder i kommunerna som styr mot fastställda energi- och klimatmål.

Insatser enligt VP 2017	Aktiviteter	Status/Genomförd
Samordna energigrupper	Möten med kommunernas energigrupper	Totalt 20 stycken
Uppföljningar	Sammanställning energistatistik 2016 samt redovisning av energistatistik för 2016 Resultat minskad energianvändning 2009-2016	Klart i alla kommuner, info till Ks/Ksau i respektive kommun. Bengtsfors - 15 % Dals Ed - 8 % Färgelanda - 18 % Mellerud - 13 % Åmål - 5 %
Ansöka om externa medel	Klimatklivet Mellbo AB Klimatklivet laddstolpar Färgelanda Klimatklivet Karoliner skolan Klimatklivet laddstolpar, Åmål kommun & ÅKAB Klimatklivet laddstolpar Valbohem Energikartläggningsstöd Björnhuset, Solcellsstöd, förskola Högsäter Solcellsstöd, förskola, Dals-Ed	Beviljad (292 tkr) Beviljad (67 tkr) Beviljad (920 tkr) Beviljad (170 tkr) Beviljad (25 tkr) Beviljad Handläggning Lst Handläggning Lst
Genomföra utredningar	Björnhuset, Färgelanda Hagaskolans Kök, Dals-Ed Tavlans motionsgård, Dals-Ed Solutredning Fastigheter, Mellerud	Klar Klar Klar Pågående
Arbeta med kommunernas energi- och klimatstrategier	Åmåls kommun Bengtsfors kommun Melleruds kommun Dals Eds kommun Färgelanda kommun	Antagen Påbörjad VP 2018 Beslutad 160928 VP 2018
Bistå kommunerna i arbetet med fossiloberoende fordonsflotta 2030. Innefattar även projektet "Samskapande Grön Omställning"	Utredningsstöd Biogas tankstationer Bengtsfors, Mellerud, Dals Ed Processledning laddinfrastrukturplan Bengtsfors och Åmål Utredningsstöd resor Dals Ed Dialoginsats miljömässa Dals Ed Dialoginsats miljömässa Bengtsfors Dialoginsats Färgelanda dagarna Dialoginsats Laddakväll Bengtsfors	Etablering 2018 Påbörjad Pågående 170305 170326 170825 171123

Inriktningen energi- och klimatrådgivning (EKR) finansieras av Energimyndigheten och har under 2017 deltagit i ett samarbete med Vänersborgs kommun. EKR uppmanar allmänhet, små och medelstora företag samt organisationer till ett energi- och climateffektivt beteende.

Insatser enligt VP 2017	Aktiviteter	Status/Genomförd
Rådgivning till målgrupperna privatpersoner, företag och organisationer	Rådgivning solenergi, Miljömässa Bengtsfors	170326
	Rådgivning solenergi, Bomässan Vänersborg	170421-170423
	Rådgivning solenergi Bygga & Bomässa, Mellerud	171021
	Föreläsning solenergi, Färgelanda Rådgivningsbesök företag Telefonrådgivning alla målgrupper	Mån-fre 08:00-16:00
Insatsprojekt Transport 2017	Rådgivningsinsatser gällande information om "rätt däcktryck" vid bilbesiktningarna i Bengtsfors, Mellerud, Åmål och Vänersborg	5 stycken genomförda informationsdagar

Hållbar samhällsplanering

Översiktsplanering

Melleruds kommun har påbörjat sitt viktiga arbete med ny översiktsplan för kommunen. DMEK har bidragit till arbetet med framtidsstudie och planering i workshops. Miljöstrateg har även deltagit i arbetet med medborgardialog samt i analyserandet av dess resultat.

Avfallsplan

DMEK deltar tillsammans med Färgelanda, Bengtsfors, Dals-Ed och Melleruds kommuner i arbetet med en gemensam avfallsplan, som har miljö- och hållbarhet som ett av fokusområdena. Exempel på viktiga frågor är att skapa förutsättningar för att åter inom Fyrbodalsområdet göra biogas av matavfallet och annat rent biologiskt avfall. Ökad produktion av biogas behövs för att möta behovet av mer biogas för fordonsbränsle. Fler tankställen med biogas planeras nu i Dalsland.

Projekt HNV-Link

Projektet HNV-Link står för High Nature Value farming: Learning, Innovation and Knowledge (www.hnmlink.eu). Nätverket HNV-Link arbetar för att utveckla och sprida nya idéer som stärker HNV-jordbruk. Projektets fokus ligger på att hitta lösningar som leder till att de positiva miljöeffekterna från jordbruksföretag och samhällen ökar ytterligare. Lösningarna ska även bidra till en positiv påverkan på den sociala och ekonomiska situationen hos företagen och samhället. Projektet länkar samman tio områden i Europa som vart och ett har högt inslag av HNV-lantbruk och där det finns idéer kring hur denna typ av lantbruk kan stärkas.

Sveriges s.k. lärområde består av landskapet Dalsland och projektägare i Sverige är länsstyrelsen i Västra Götaland tillsammans med SLU.

Miljöstrategerna vid DMEK har deltagit aktivt vid de olika workshops som har arrangerats under 2017. I dessa workshops har ca 50 st olika aktörer, från markägare och djurhållare till myndigheter och miljöorganisationer, deltagit för diskutera hur de stora naturvärdena som finns i det Dalsländska

odlingslandskapet kan förstärkas ytterligare. I landskapet finns idag brukade arealer av stor betydelse, men också potentialer till att skapa nya värden, t ex genom restaureringsåtgärder. Vi har arbetat med att förstå landskapets historik, vad vi vill nå i en önskad framtid och vad som krävs för att nå den önskade framtiden. Vi har bl a arbetat med att beskriva den utveckling som lett fram till var vi är idag, varför vi har det landskap vi har idag. Därmed har vi också bättre kunnat förstå vad som skapat de höga naturvärden som idag finns kvar, men samtidigt sett att det finns en stor potential att återskapa många värdefulla naturtyper.

Det handlar om att skapa en utveckling och innovationer som gagnar jord- och skogsbruk, men även turism, inflyttning och därmed samhället i stort. Biologisk mångfald och hållbar markanvändning som resurs för hela samhällets utveckling. Dalsslands miljö- och energikontor har en aktiv roll när det gäller att sprida information om HNV i Dalssland till de andra deltagande länderna i projektet. Förhoppningen är att vi kan knyta långsiktiga kontakter för innovationsutbyte med de deltagande länderna i Europa.

Övrigt

DMEK har skrivit yttrande över Länsstyrelsens remiss "Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland – regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017–2020", samt lämnat synpunkter på Länsstyrelsens remiss "Regional handlingsplan för klimatanpassning i Västra Götalands län 2018–2020".

Hållbar livsstil och konsumtion

DMEK har erbjudit hjälp till kostcheferna att ytterligare miljöanpassa måltidsverksamheterna med ekologiska, klimatsmarta och närproducerade livsmedel. DMEK utbildade i mars kostpersonalen i Dals-Eds kommun under temat "Mat, klimat och andra miljöfaktorer". DMEK och kostcheferna har planerat att ge information om detta samt vad det nya livsmedelsavtalet innebär, vid ett gemensamt möte för all kostpersonal i de fyra kommunerna.

Miljöpolitiskt program för Dalssland/inriktning av det miljö- och energistrategiska arbetet

Behandlingen av förslag till miljöpolitiskt program, för Dalsslands miljö- och energiförbund och Färgelanda, Bengtsfors, Dals-Eds och Melleruds kommuner, har fortsatt under 2017. Kommunerna har yttrat sig över förslaget och därefter har en dialog skett mellan DMEK och kommunernas berörda förvaltningar om vilka åtgärder som bör prioriteras. Denna dialog ledde fram till förslag om verksamhetsplan 2018 för det miljö- och energistrategiska arbetet, som beslutades av DMEF´s direktion i oktober. Direktionen har vidare beslutat att fortsatt dialog ska ske under 2018 och 2019.

Miljöledning och miljöutbildning i kommunerna och förbundet

Miljöstrategerna på DMEK har stöttat kommunerna och medverkat i miljöledningsarbetet, vilket bl.a. har inneburit en dialog med kommunchefens ledningsgrupp. Miljöstrategerna har träffat förvaltningschefernas ledningsgrupper i Bengtsfors kommun och inbjudit dem att boka dialogmöten för all personal,

varefter miljödialogmöte har genomförts i hela kommunledningskontorets förvaltning. De miljökonferenser för alla verksamhetsansvariga som var planerade i Bengtsfors respektive Färgelanda kommuner, kunde inte genomföras.

DMEK har hållit grundläggande miljöutbildning för Samhällsbyggnadsförvaltningen i Melleruds kommun och därefter fördjupning för de olika enheterna. Miljöutbildning återstår för Socialförvaltningen i Melleruds kommun som har efterfrågat en digital lösning, varvid Miljöörkortet har erbjudits.

Miljöstrategerna genomförde, med start i november, en miljörevision på Melleruds kommun, då i förväg ställda frågor gick igenom med alla verksamhetsansvariga enhetschefer, sektorschefer och förvaltningschefer. Det innebar 42 olika träffar, en med respektive chef. En miljörevisionsrapport, med miljöstrategernas rekommendationer, har därefter lämnats över till kommunchefens ledningsgrupp.

Personalen på alla förskolor i Dals-Eds kommun har genomgått utbildning i Giftfri förskola. Information om Grön Flagg har getts på förskolorna i samband med arbetet med Giftfri förskola. Miljöriktlinjerna för DMEK har varit uppe på en arbetsplatsträff och de ses för närvarande över. Miljöörkortet har erbjudits nyanställd personal på DMEK.

Miljöstrategiska informationsinsatser

Naturkalendern för 2017, för guidade naturutflykter, ställdes samman av DMEK och fanns under sommarhalvåret på www.dalssland.se samt på de fyra kommunernas hemsidor. DMEK deltog vid HOPP miljömässa i Ed och informerade om miljö- och energikontoret och dess uppdrag. Hemsidan www.dalssland.se har fått en ny flik som heter Kemikaliesmart kommun, med underflikarna Giftfri förskola, Hållbara IT-produkter, Tvätta bilen och Har du hört om Cocktaileffekten?

Miljöanpassad offentlig upphandling

DMEK har träffat upphandlaren för Dalssland samt kostcheferna vid flera tillfällen under året och i februari även KS-politiker från Dalssland, i ett möte i Bengtsfors. Vid mötena diskuterades årets livsmedelsupphandling och valet av miljökrav. På uppdrag från kostcheferna sammanfogade DMEK en "Livsmedel- och måltidspolicy" från två befintliga policys, vilken sedan antogs politiskt i de 6 kommunerna som samverkar i livsmedelsupphandlingen. DMEK har påbörjat en uppföljning av miljökraven i avtalet/leveranserna av städ- och kemprodukter. Leverantören All Office (tidigare Ocaj) har lämnat över årsstatistik för år 2017. Resultatet ska presenteras i en rapport under våren 2018.

Naturvårdsplanering

LONA-projekt

Genom LONA-projektet "Vägledning till naturen i Dalssland" har det under 2015–2017 arbetats fram och tryckts en bok, Natur i Dalssland - en vägvisare. Boken lanserades vid Dalsslands litteraturens dag 17 juni i Håverud. DMEK ordnade då en guidad vandring i ett av de beskrivna områdena, det närbelägna naturreservatet Ramslökedalen. Under hösten sålde boken nästan slut på första upplagan av 2000 exemplar. Materialet har lagts in på hemsidan för Dalsslands Turist AB, men nås enklast, både från dator och mobil, genom den särskilda domänen www.naturidalssland.se som DMEF har köpt in. Det finns beskrivningar, med kartor och foton, över 68 naturområden i boken och på hemsidan men om man räknar in delområden m.m. så beskrivs det på olika sätt 127 områden. Det finns 10 temaartiklar om naturen, bl.a. om växter, djur, geologi, vandring, paddling och cykling. Boken säljs via DMEF, turistbyråerna och bokhandlare i Dalssland, dessutom via bokhandlare i hela Sverige och genom nätbokhandeln. Detta har möjliggjorts genom ett samarbetsavtal mellan DMEF och bokförlaget Votum.

Förlaget har låtit trycka en andra upplaga, 2000 ex av boken. DMEF var huvudman för projektet och ansvarar framgent för boken och hemsidan. DMEK har varit projektledare och gjort grundarbetet med de flesta kartor. I projektgruppen ingick även tjänstemän från Åmåls respektive Vänersborgs miljökontor samt representanter för Dalsslands Turist AB och Väst kuststiftelsen. Projektgruppen har tagit fram en del bakgrundsfakta till områden och temaartiklar samt varit ute på alla beskrivna naturområden. En mängd kontakter har tagits med berörda markägare och organisationer.

I projektgruppen ingick också anlitad konsult Naturinformation AB. Vanja Leander på Naturinformation svarade för layout och framställandet av kartorna, och hade i sin tur anlitat författaren Roger Olsson samt fotograferna Kent-Åke Gustavsson och Lars Eric Fjellman. Det är dessa fyra personer som förtjänar att uppmärksammas för den högkvalitativa texten och bilderna. Vid projektidens utgång har någon översättning inte kunnat göras, men förhoppningsvis kan detta ske i framtiden. Boken och hemsidan är redan till stor nytta för invånare, föreningar, organisationer, företag och besökare. Kartor och texter kunde nyttjas i nedanstående projekt.

LONA-projektet "Ökad tillgänglighet till naturområden i Dalssland", som startade i april 2016, har fullföljts under 2017. Det är 29 olika naturområden som gjorts mer tillgängliga genom bättre skyltning och parkeringsmöjligheter. 40 informationstavlor har tryckts och satts upp liksom 28 mindre vägvisare samt 6 större vägvisare utmed stora vägar. Det har tillförts 8 p-platser, med plats för 2-3 bilar, i lämpliga naturområden. Några av dessa naturområden är naturreservat men de flesta av områdena har privata markägare. DMEK har varit projektledare och miljökontoret i Åmåls kommun samt Väst kuststiftelsen har deltagit i arbetet och varit medfinansierare. Den ökade tillgängligheten innebär att många fler människor på sikt kan nyttja dessa naturområden och det stärker också lokala företag med inriktning på naturturism. Projektet innebär också att närmare 20

områden som annars hade uteslutits i boken kunde tas med där, eftersom det blev bra skyltat.

LONA-projektet "Odling och plantering av vilda blommor i Dalsland", som påbörjades 2015, har slutförts under 2017. Projektledaren Hasse Sandqvist, som arbetat ideellt i detta projekt under 2017 (på DMEK tidigare år), har odlat ett 40-tal arter av vilda blommor i ett 80-tal pallkragar. Utplanteringarna har gjorts i Fjärilsparken som ligger nära Bengtsfors centrum och båthamnen för kanaltrafiken. Skogsdals naturskyddsförening och Arbetsmarknadsenheten i Bengtsfors kommun har hjälpt till vid utplanteringarna. Slåtter har utförts i slutet av augusti. Det har också anlagts ett stenparti där ett tiotal lågvuxna, kalkberoende arter planterats. En informationsfolder om Fjärilsparken har tagits fram. För 2018 och framtida underhåll av Fjärilsparken finns en arbetsgrupp bestående av personer från Skogsdals naturskyddsförening och Arbetsmarknadsenheten samt Hasse Sandqvist.

Naturvårdsprogram

Kommunfullmäktige antog 19 april det reviderade naturvårdsprogrammet för Melleruds kommun efter att det varit ute på remiss och inkomna synpunkter beaktats. Programmet består av ett tilläggsblad med bl.a. kommunala naturvårdsmål och detta insticksblad kompletterar huvudprogrammet från år 2009. Vidare antogs fyra nya bilagor samt en helt ny kartbilaga. Naturvårdsprogrammet finns att hämta på kommunens hemsida eller genom kontakt med DMEK eller Medborgarkontoret. Samhällsbyggnadsförvaltningen, Plan- och byggenheten samt DMEK har olika ansvar för naturvårdsåtgärder, enligt bilaga 3 Åtgärdsplan. DMEK besökte Kommunala funktionshinderrådet i maj och det beslutades om en gemensam naturutflykt under våren 2018, vilket ingår i åtgärdsplanen.

Vid en träff med sektorchefen för Samhällsutveckling i Färgelanda samt vid ett kort möte med personal från Plan- och bygg informerades om naturvårdsprogrammet för Färgelanda kommun, bl.a. om att kommunalt naturreservat är en av åtgärdsplanerna i naturvårdsprogrammet. Vidare att det krävs en kommunal utredning av växter & djur i aktuellt område (t.ex. kan det ingå i detaljplanearbete för Sundsbroområdet) innan en ansökan om statligt stöd kan bli aktuell. En LONA-ansökan kan DMEK hjälpa till med.

Remisser

Melleruds kommun har fått förslag från DMEK till att svara på Länsstyrelsens remisser om fyra Natura 2000-områden och Dals-Eds kommun fått hjälp att svara på remissen "Åtgärdsprogram för vitryggig hackspett 2017–2021".

Vattenplanering

Bengtsfors: DMEK deltar i kommunens arbete att genomföra den beslutade VA-planen, vars handlingsplan (bilaga 4) innehåller många åtgärder och vidare utredningar. Miljöstrategerna deltar vidare i Dalbergså/Holmsåns vattenråd och Dalslands kanals vattenråd. Exempel på aktivitet i förstnämnda vattenråd är initiativet till ett vattenvårdsprojekt i Teåkersälven efter den massdöd av flodpärlmusslor som upptäcktes i Teåkersälven sommaren 2017. Länsstyrelsen har beviljat pengar till att ta fram en åtgärdsplan för Teåkersälven.

Dals-Ed: DMEK medverkar i kommunens arbete med VA-planen, men aktiviteten med den kommunomfattande planen har varit låg under 2017. Fokus har istället varit på diskussioner om den framtida inriktningen på VA-lösningar i Nössemark. Miljöstrategerna deltar vidare i Gullmarns vattenråd (för avrinningsområdet Örekilsälven och Valboån) och i Dalslands kanals vattenråd. Exempel på aktivitet under året var en vattendragsvandring som genomfördes i Örekilsälven söder om Ed, tillsammans med de lokala fiskevårdsområdesföreningarna.

Färgelanda: DMEK deltar, tillsammans med kommunen och Västvatten, i kommunens arbete med att färdigställa VA-planen (för försörjning och hantering av dricksvatten, avloppsvatten och dagvatten). Miljöstrategerna deltar vidare i Gullmarns vattenråd och Dalbergså/Holmsåns vattenråd. Exempel på aktiviteter i vattenråden är skapande av fiskvägar vid vägtrummor samt projekt om vattnet i skolan, i det senare deltar Högsäters skola. En annan aktuell fråga är att Västvatten har lämnat in ett förslag till DMEK över reviderat provtagningsprogram i Valboån. Förslaget är nu föremål för dialog, om samordning av recipientkontrollen, med länsstyrelsen och övriga kommuner och aktörer i Örekilsälven/Valboåns avrinningsområde.

Mellerud: DMEK deltar i kommunens arbete med VA-planen som ledde fram till att ett förslag till VA-plan presenterades i januari 2018. Miljöstrategerna deltar vidare i Dalbergså/Holmsåns vattenråd och Dalslands kanals vattenråd. Ett exempel på aktivitet inom Dalbergsåns avrinningsområde är det påbörjade vattenvårdsprojektet i Teåkersälven (se ovan).

Framtiden på kort och lång sikt

- Det finns ett stort behov hos miljökontoret att utveckla lednings- och styrfunktioner, kvalitet och effektivitet, kompetens, arbetsmiljö och rekryteringsmöjligheter. Miljökontoret lägger stor vikt vid detta på både kort och lång sikt. Möjligheterna att utveckla detta bedöms ha ökat när miljö- och energikontoret från och med september 2017 finns samlat i Mellerud samt då två samordningsfunktioner inrättats fr.o.m.2018.
- Fortsatta verksamhets- och tillsynsplaner samt behovsutredningar bör präglas av att kontorets resurser används med syftet att åstadkomma största möjliga miljönytta för Dalsland. Ett sådant arbete sker fortlöpande. Viktiga faktorer i detta arbete utgör av nationella/regionala miljömål, lagstiftning, lokala mål samt ekonomiska ramar. Samtliga medarbetare är involverade i detta arbete.
- Det är angeläget att utveckla de gemensamma rutinerna och riktlinjerna inom miljö- och energikontoret i syfte att skapa enhetlighet och tydlighet. Detta är ett arbete som pågår och som sker på både kort och lång sikt.
- Den utredning av miljökontoret och miljönämnden som gjordes 2012 visade att det finns ett stort behov av en ökad dialog mellan miljö- och energikontoret och de kommunala verksamheterna. Miljö- och energikontoret driver en process för ökad dialog med de kommunala verksamheterna. Denna process är ett långsiktigt arbete. Miljö- och energikontorets ambition är att, utifrån tillgängliga resurser, fortsätta och utveckla denna process. Utvecklad samverkan med kommunerna är nu en stående punkt på APT-möten och ledningsgruppsmöten. Den nya förbundsorganisationen bedöms ge möjligheter att utveckla denna samverkan. I början av 2018 hölls ett möte mellan DMEK och kommuncheferna i syfte att utveckla sådan samverkan.

Hållbar utveckling väst

Ansvarig: Nardono Nimpuno

Ansvar: 3020

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Budget 2017	Bokslut 2016
Verksamhetens intäkter	9 098	5 916	4 560
Summa intäkter	9 098	5 916	4 560
Kostnader			
Personalkostnader	6 256	4 791	4 961
Övriga kostnader	3 293	1 126	788
Summa kostnader	9 550	5 917	5 749
Årets resultat	-452	0	-1 189

Verksamhetsbeskrivning

Hållbar utveckling Väst är Västra Götalands regionala energikontor och har funnits sedan 2003. Verksamheten har tre huvudsakliga delområden, samordning av Västra Götalands kommunala energi- och klimatrådgivare, samordning av ett kommunnätverk för hållbar utveckling i Västra Götaland samt projektverksamhet. Projektverksamheten kopplas till de två samordningsområdena, alternativt till uppdraget som regionalt energikontor.

Händelser av betydelse

- HUVs verksamhetsledare är fortsatt ordinarie ledamot och sekreterare i Energikontoren Sveriges styrelse.
- Uppdragen från Tillväxtverket och Energimyndigheten för energieffektivisering i små och medelstora företag i regionen fortsätter. Dessa strukturfondsfinansierade uppdrag ger kontoret en stärkt kompetens och erfarenhet kring arbete mot näringslivet.
- HUV fortsätter sin samverkan med Västra Götalandsregionen och Power Väst kring utökad vindkraft i regionen.
- Under våren anställdes 5 nya medarbetare.
- De två 2 fleråriga projekten Green Building A-Z med främst Interreg-finansiering och Soliväst II med stöd från främst Energimyndigheten och Västra Götalandsregionen löper på väl, med stort intresse och engagemang från deltagande kommuner och aktörer.
- HUV tilldelades av Energimyndigheten det uppdraget natinoell Insatsledare, som leder ett solesprojekt riktat till energi- och klimatrådgivare i hela landet.

- HUV har i samråd med VGR och Länsstyrelsen tagit över ansvaret för den regionala plattformen Biogas Väst. Ansökan lämnades in i slutet av året, uppdraget påbörjas under 2018
- Miljö- och energiförbundets direktion har beslutat att man tar ansvar för HUV:s verksamhet till och med 2018. I god tid dessförinnan bör därför ny huvudman för verksamheten vara klar. Utvecklingsarbete för att finna en ny huvudman (med förankring i hela regionen) för verksamheten pågår. Diskussioner har hållits med förbundsdirektörerna på kommunalförbunden i regionen, Västra Götalandsregionen VGR, Länsstyrelsen samt Innovatum AB. Under hösten påbörjades strukturerade samtal med Innovatum AB. Även VGR deltog i dessa samtal. I december kom ett inriktningsbeslut från Innovatums styrelse om att arbeta för att ta över huvudmannskapet för HUV under 2018.

Ekonomisk analys

Hållbar utveckling Väst visar på en budgetavvikelse på - 452 tkr.

Uppdrag och projekt löper på

Under 2017 har Hållbar utveckling Västs uppdrag och projekt löpt på. Organisationen har i dagsläget 7 större uppdrag/projekt som löper över flera år, och 5 mindre projekt som löper över året. Finansiärer är Energimyndigheten, Strukturfonderna, Västra Götalandsregionen, Interreg samt kommunerna i västra Götaland. Efterfrågan på energikontorets tjänster och kompetens är stor hos såväl samarbetspartners som finansiärer. Med sina 14 medarbetare är Hållbar Utveckling Väst ett av de mest tongivande och efterfrågade energikontoren i Sverige.

Finansiering med minskad overhead

Projekten som finansieras av Energimyndigheten medför liksom tidigare år en intäkt på 650 kr/upparbetad timme (overhead ~300kr/tim). dessa projekt utgör ca hälften av organisationens intäkter.

För övriga projekt, såsom Strukturfondsuppdragen, Interregprojekt och andra EU-finansierade projekt erhålls en Overhead-ersättning som motsvarar endast ungefär 15 % av de faktiska lönekostnaderna, ca 50 kr/tim. Marginalerna i verksamheten blir därför begränsade, vilket återigen återspeglar sig i såväl budgeten som resultatet 2017. Då organisationen inte erhåller någon grundfinansiering blir ekonomin i organisationen ansträngd. Frågan om grundfinansiering förblir följaktligen aktuell. Arbetet med att hitta en lämplig huvudman åt verksamheten fortsätter därför 2018.

Måluppfyllelse

Hållbar utveckling Väst har 6 övergripande mål som redovisas kort nedan

1. *En regional resurs med hög kompetens och tillgänglighet för lokala, regionala och nationella aktörer*

HUV driver och deltar i ett antal projekt inom energi- och miljöområdet som syftar till att öka och upprätthålla en hög kompetens i Västra Götalandsregionen.

HUV erbjuder också praktikplatser under året samt möjligheter till ex-jobb.

2. *Stärker och underlättar arbetet med hållbar utveckling i Västsverige genom att erbjuda nätverk, samordning och projektverksamhet*

HUV arbetar kontinuerligt för att samordna och samverka för att underlätta för kommunerna att arbeta med hållbar utveckling. HUV har under året drivit 2 nätverk, kommunnätverket för hållbar utveckling och nätverket för energi och klimatrådgivare, EKR. Vi samverkar även med Länsstyrelsen i Västra Götaland för kommunnätverket för energistrategiska frågor.

3. *Utvecklar, deltar i och leder projekt och aktiviteter som syftar till en hållbar utveckling, med tydligt värde för våra samarbetsparter, där vi lyfter fram de tre dimensionerna av hållbar utveckling*

Under året har hållbar utveckling väst arbetat med att utveckla ett antal projekt med fokus på hållbar utveckling främst ur ett energi- och miljöperspektiv. Projekten utvecklas främst i samarbete med våra nätverk och samarbetspartners och arbetar med att ta in alla aspekter av hållbar utveckling. Dock bör belysas att vi arbetar främst med miljö- och energidelen i hållbar utveckling som tangerar ekonomi och sociala aspekter.

Samordningen av Energi och Klimatrådgivare och samordningen av Kommunnätverket av kommunala miljöstrategier löpte på under våren.

Förutom ovanstående bedrevs följande större uppdrag/projekt under 2017:

- Soliväst 2016-2019
- Green Building A-Z
- Insatsprojekt Solel: nationellt samordningsprojekt
- Nationell samordning av energikontoren Sverige (nationell ansökan genom föreningen Energikontoren Sverige.)
- Noder Energikartläggningsstöd mot små och medelstora företag.
- Energieffektiviseringsnätverk företagsgrupper.

4. Vi inspirerar och utmanar andra att genomföra hållbara aktiviteter, vi lever som vi lär och genom egna exempel går vi före. Vi verkar för ständig förbättring av den egna verksamheten genom ett aktivt arbete med vår miljö- och klimatpolicy

I inköp av fika och mat till möten söker Hållbar utveckling Väst alltid ekologiska och rättvisemärkta alternativ för att uppmuntra marknaden att erbjuda dessa varor/tjänster, samt "leva som vi lär". Miljöanpassad städning var t.ex. en viktig faktor när vi sökte städtjänst i de nya lokalerna.

HUV har 1 licens för webbmötesverktyget Adobe Connect pro vilket används flitigt av alla. Ofta sker flera möten i veckan på detta sätt vilket minskar miljöbelastningen då vi undviker transporter.

HUV har antagit CSR västs utmaningar, klimatinitiativet, REKO kontor och ett socialt ansvarstagande kontor för att internt driva på arbetet med hållbarhetsfrågorna.

5. Våra aktiviteter håller en hög kvalitet och svarar mot våra målgruppers förväntningar och behov. Genom utvärdering och uppföljning av våra aktiviteter arbetar vi för ständig förbättring.

HUV arbetar ständigt med att förbättra sin verksamhet. Alla större möten och event som genomförs utvärderas. Utvärderingar visar att 90 % av EKR-deltagarna nöjda till mycket nöjda med nätverksträffarna som hittills. Även kommunnätverket för hållbar utveckling har fortsatt positiva utvärderingar och kommentarer från deltagarna.

6. Hållbar utveckling Väst är en uthållig arbetsplats där kreativitet, passion och vilja tas till vara och får växa.

Hållbar utveckling Väst har en friskvårdstimme/vecka vilket varit mycket uppskattat detta fortsätter under 2018. HUV arbetar kontinuerligt med deltagandeprocesser och mötesmetoder för att underlätta kreativitet och ta till vara på personalens kompetens.

Framtiden på kort och lång sikt

Som nämns är efterfrågan på Hållbar Utveckling Västs tjänster och kompetenser fortsatt stor. Uppdrag från och samarbete med relevanta aktörer (i regionen såväl som nationellt) inom energi och miljö håller en hög nivå.

Stödet till energirådgivarna samt samordningen av dessa utvecklas vidare av Energimyndigheten genom de 15 nationella Energikontoren via rollen som Regional utvecklingsledare (RUL).

Kommunnätverket för Hållbar utveckling löper på: det medlemsbaserade nätverket fortsätter sin verksamhet med HUV som central samordnare av aktiviteter av relevans för kommunernas miljöstrategier, kommunekologer, planerare, fair-trade ansvariga mm. De deltagande kommunerna är fortsatt nöjda med och känner fortsatt behov av nätverket vilket omfattar 34 kommuner.

Arbetet med att bredda finansieringen har burit frukt, och kompetens och kontakter har arbetats upp gentemot nya finansiärer. Projektutvecklingen löper på och grunden har lagt till ett antal nya projektansökningar för 2018 och framåt. Dock kräver den här typen av verksamhet någon form av grundfinansiering, vilket inte erhålls i dagsläget. För en stor del av uppdragen är overheaden som nämnts alldeles för liten för att verksamheten totalt sett ska få de marginaler som krävs. En grundfinansiering behövs för att täcka detta behov. (Övriga energikontor i Sverige erhåller ett sådant grundstöd från sina ägare). En viktig prioritet för organisationen är därför att hitta en ny huvudman som kan erbjuda förankring och grundfinansiering. HUVs verksamhetsledare har tillsammans med förbundschefen Dan Gunnardo under året fortsatt arbetet med att hitta en ny huvudman för HUV, och till detta även säkra grundfinansiering för verksamheten hos VGR.

Västgruppen

Som ett led i detta har verksamhetsledaren och förbundschefen i juni träffat den sk Västgruppen som är forumet mellan VGR och kommunalförbundens för strategisk samverkan inom regional utveckling. Det aktuella läget för kontoret diskuterades med förbundsdirektörerna och VGR (miljöchef och regionutvecklingsdirektör) och vägar framåt i linje med ovanstående presenterades.

Parallellt har även samtal förts med Länsstyrelsen, som är inbegripen i situationen och positiv till att spela en roll i en framtida lösning av HUVs huvudmannaskap. Dialogen med dessa aktörer fortsatte under hösten. Målsättningen har varit att hitta en lösning under de kommande 12 månaderna, i god tid innan Dalslands Miljö och Energiförbund i enlighet med sitt Direktionsbeslut avvecklar verksamheten.

Innovatum

Under hösten inleddes samtal med Innovatums VD om ett övertagande av HUV huvudmannaskap. VGR var med på dessa möten och de förankrades kontinuerligt hos Innovatums styrelse. I december fattade Innovatums styrelse ett inriktningsbeslut om att organisationerna skall fortsätta att arbeta för att ta över huvudmannaskapet för HUV under 2018.

I enlighet med beslut i Direktionen avvecklar Dalslands Miljö och Energiförbund energikontoret under 2018, med 31 december 2018 som slutdatum för huvudmannaskapet. Ett intensivt arbete pågår för att en annan organisation skall ta över ansvaret för organisationen. Samtalen med Innovatum och VGR är långt framskridna, och ambitionen och förhoppningen är att Innovatum AB kommer att ha tagit över huvudmannaskapet innan 2018 års slut.

Resultaträkning

Belopp i tkr		Bokslut 2017	Budget 2017	Bokslut 2016
Verksamhetens intäkter	Not 1	37 593	22 799	35 587
Verksamhetens kostnader	Not 2	-19 137	-22 025	-38 922
Avskrivningar	Not 3	-1 699	-1 005	-1 779
Verksamhetens nettokostnader		3 801	-231	-5 114
Finansiella intäkter	Not 4	2		4
Finansiella kostnader	Not 5	-26		-35
Resultat före extraordinära poster		3 777	-231	-5 145
Extraordinära intäkter				
Extraordinära kostnader				
Periodens resultat		3 777	-231	-5 145

Nettoresultat

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Budget 2017	Bokslut 2016
Kansli	3 754	-35	-2 958
Inköp	0	0	16
Miljöförvaltningen	787	148	-24
Energisamverkan, Dalsland	-311	-344	-990
Hållbar utveckling väst	-452	0	-1 189
Summa	3 777	-231	-5 145

Finansieringsanalys

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2016
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN		
Årets resultat	3 777	-5 145
Justering för av- och nedskrivningar	1 699	1 779
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	5 476	-3 366
Ökning (-)/minskning(+) kortfristiga fordringar	1 285	-234
Ökning (+)/minskning(-) kortfristiga skulder	-4 812	4 387
Kassaflöde från den löpande verksamheten	1 950	787
INVESTERINGSVERKSAMHETEN		
Investering i materiella anläggningstillgångar	0	0
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		
Investering i finansiella anläggningstillgångar		
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar		
Kassaflöde från investeringsverksamheten	0	0
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN		
Nyupptagna lån		
Amortering av skuld	-1 225	-1 264
Ökning av långfristiga fordringar		
Minskning av långfristiga fordringar		
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-1 225	-1 264
Periodens kassaflöde	725	-477
Likvida medel vid årets början	4 055	4 532
Likvida medel vid periodens slut	4 780	4 055

Balansräkning

Belopp i tkr		Bokslut 2017	Bokslut 2016
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar	Not 6	3 531	5 230
Finansiella anläggningstillgångar			
Summa anläggningstillgångar		3 531	5 230
Omsättningstillgångar			
Fordringar	Not 7	4 920	6 205
Kassa och bank	Not 8	4 780	4 055
Summa omsättningstillgångar		9 699	10 260
SUMMA TILLGÅNGAR		13 320	15 490
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
varav årets resultat	Not 9	2 717	-1 060
		3 777	-5 145
Skulder			
Långfristiga skulder	Not 10	1 985	3 209
Kortfristiga skulder	Not 11	8 529	13 341
Summa skulder		10 51	16 550
S:A EGET KAPITAL OCH SKULDER		13 320	15 490
Soliditet		20,5%	-6,8%

Notförteckning

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2016
Not 1 Verksamhetens intäkter		
Årsavgifter tillsyn	2 554	2 512
Tillsyns- och prövningsavgifter	1 707	2 091
Bidrag kalkning - Länsstyrelsen	3 169	7 005
Kommunavgift kansli och miljökontor - Bengtsfors	3 151	3 033
Kommunavgift kansli och miljökontor - Dals Ed	1 548	1 510
Kommunavgift kansli och miljökontor - Färgelanda	2 125	2 061
Kommunavgift kansli och miljökontor - Mellerud	2 990	2 877
Kommunavgift - Åmål		359
Ombildningskostnad förbund - Bengtsfors	844	
Ombildningskostnad förbund - Dals-Ed	406	
Ombildningskostnad förbund - Färgelanda	563	
Ombildningskostnad förbund - Mellerud	792	
Ombildningskostnad förbund - Åmål	1 054	
Projektfinansiering HUV (Energimynd., VGR, Länsstyrelsen mfl.)	9 098	4 865
Försäljning tjänst energi- och klimatrådgivning	342	899
EU-bidrag (SGO)	412	208
Bidrag energisamverkan + energimyndigheten (VHT 2251)	1 263	1 400
Inköpssamverkan		1 438
Intäkter bibliotekssystem	773	939
Intäkter lönesystem HR+	1 736	1 862
Intäkter ekonomisystem Agresso	1 279	1 361
Intäkter VA-system	436	587
Intäkter plan/bygg-system	353	309
Intäkter fastighetsbolagen	8	54
Extern finansiering av projekt hos miljökontoret	991	
Övriga intäkter		218
S:a verksamhetens intäkter	37 593	35 587
Not 2 Verksamhetens kostnader		
Personalkostnader	19 139	23 456
Hyror	988	1 286
Material	537	373
Köpta tjänster	4 525	6 007
Övriga kostnader	7 441	7 800
S:a verksamhetens kostnader	32 630	38 922

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2016
Not 3 Avskrivningar		
Avskrivning ekonomisystem	621	621
Avskrivning Löne/PA-system	605	605
Avskrivning bibliotekssystem	0	78
Avskrivning VA-system	278	278
Avskrivning plan/bygg-system	195	195
Avskrivning datorer	0	2
S:a avskrivningar	1 699	1 779

Avskrivning enligt plan grundas på inventariernas ursprungliga anskaffningsvärde och fördelas över den beräknade nyttjandeperioden, datorer tre år, medlemskommunernas ekonomi- och PA-system 10 år och övriga inventarier och bibliotekssystem 5 år.

Not 4 Finansiella intäkter		
Övriga ränteintäkter	2	4
S:a finansiella intäkter	2	4

Not 5 Finansiella kostnader		
Dalslands Sparbank Ekonomisystem	3	6
Dalslands Sparbank Löne/PA-system	2	4
Dalslands Sparbank bibliotekssystem	1	3
Övriga räntekostnader	14	13
Bankkostnader	8	9
Övriga finansiella kostnader	-2	
S:a finansiella kostnader	26	35

Not 6 Materiella anläggningstillgångar

- varav maskiner och inventarier

Ingående anskaffningsvärde	20 885	20 885
Akkumulerad avskrivning	-15 655	-13 876
Årets investeringar	0	0
Avskrivning	-1 699	-1 779
Summa	3 531	5 230

- specifikation maskiner och inventarier

Ekonomisystem	1 242	1 863
Löne/PA system	1 815	2 421
Datorer	0	0
Bibliotekssystem	0	0
VA-system	278	556
Plan/ Bygg-system	195	390
S:a materiella anläggningstillgångar	3 531	5 230

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2016
Not 7 Kortfristiga fordringar		
Kundfordringar	1 862	3 302
Skattekonto	750	0
Moms	523	780
Bruttolönefordran	6	
Förutbetalda hyror	183	0
Förutbetalda kostnader	158	360
Upplupna intäkter	1 174	1 763
periodiseringsfordringar	264	
S:a kortfristiga fordringar	4 921	6 205
Not 8 Kassa och bank		
Bank	4 780	4 055
S:a kassa och bank	4 780	4 055
Not 9 Eget kapital		
Ingående eget kapital enligt fastställd balansräkning	-1 060	4 085
Årets resultat	3 777	-5 145
Utgående balans eget kapital	2 717	-1 060
<i>- varav saldo Hållbar utveckling Väst</i>		
Ingående värde	469	1 658
Årets resultat	-452	-1 189
Utgående värde	17	469
<i>- varav saldo Energisamverkan, Dalsland</i>		
Ingående värde	-879	111
Årets resultat	-311	-990
Utgående värde	-1 190	-879
<i>- varav saldo Miljönämnd</i>		
Ingående värde	2 185	2 209
Årets resultat	787	-24
Utgående saldo	2 972	2 185
<i>- varav saldo Kansliet</i>		
Ingående värde	-2 962	-4
Årets resultat	3 754	-2 958
Utgående saldo	792	-2 962
<i>- varav saldo Inköp</i>		
Ingående värde	127	111
Årets resultat	0	16
Utgående saldo	127	127

Belopp i tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2016
Not 10 Långfristiga skulder		
Ingående skuld	3 209	4 473
Nya lån		
Amortering enligt plan	-1 225	-1 264
S:a långfristiga skulder	1 985	3 209
Kreditgivare		
DS Bibliotekssystem	0	39
DS Ekonomisystem	1 394	2 014
DS Löne/PA system	1 815	2 420
Amortering kommande år	-1 225	-1 264
S:a kreditgivare	1 985	3 209
Not 11 Kortfristiga skulder		
Leverantörsskulder	1 729	2 115
Kommande års amortering	1 225	1 264
Utgående moms	382	517
Arbetsgivaravgifter/ kollektiva avgifter	701	658
Preliminärskatt	351	335
Semesterlöneskuld	828	757
Pensionskostnader individuell del	704	726
Bruttolöneavdrag, pensionsavsättning		-38
Särskild löneskatt individuell del	860	766
Inkomstförskott	139	2 416
Övriga kortfristiga skulder	1 611	4 304
S:a kortfristiga skulder	8 529	13 820
<i>Beviljad checkkredit 6000 tkr.</i>		
Not 12 Överskottsfond, tjänstepensioner		
Överskottsmedel	0	4
S:a överskottsfond	0	4

Redovisningsmodell

Den kommunala redovisningslagen reglerar den externa redovisningen. Årsredovisningen ska enligt lagen innehålla en förvaltningsberättelse, resultaträkning, balansräkning samt en kassaflödesanalys. För kommunalförbundets interna redovisning tillkommer även driftredovisning och investeringsredovisning.

Modellens delar och samband

Resultaträkningen redovisar det ekonomiska resultatet på tre nivåer; verksamhetens nettokostnader, som redovisar resultatet av den egentliga verksamheten; resultat före extraordinära poster, som redovisar resultatet av den löpande verksamheten; samt årets resultat som även inkluderar extraordinära intäkter och kostnader. Årets resultat utvisar förändringen av det egna kapitalet. Årets resultat innefattar hela kommunalförbundets verksamhet.

Balansräkningen beskriver den ekonomiska ställningen vid en viss tidpunkt. Balansräkningen visar värdet av kommunalförbundets tillgångar och hur dessa tillgångar har finansierats, externt med skulder och internt med eget kapital. Tillgångarna delas upp i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Skulderna delas upp i långfristiga och kortfristiga skulder. Kortfristiga skulder är de som förfaller inom ett år. Skillnaden mellan tillgångar och summan av skulder utgör det egna kapitalet, kommunalförbundets förmögenhet.

Kassaflödesanalysen ger upplysning om kassaflöde från löpande verksamhet, investeringar och från finansiering. Ett positivt saldo på kassaflödet innebär en förstärkning av likviditeten. Kassafloedets saldo slutar med årets förändring av likvida medel.

Driftsredovisningen visar de enskilda verksamhetsområdenas redovisade intäkter och kostnader samt nettobudget.

Investeringsredovisningen är en beskrivning av kommunalförbundets investeringsverksamhet under året.

Övergripande redovisningsprinciper

I den löpande redovisningen och vid upprättande av årsredovisningen följs ett antal övergripande redovisningsprinciper, vilka skapar ett normverk som styr innehållet i redovisningsrapporterna. Principerna som tillämpas innebär att en återhållsam bild av kommunalförbundets ekonomi redovisas, i enlighet med god redovisningssed. Analysen av den finansiella utvecklingen och ställningen baseras på antagandet att dessa principer har följts.

Principen om pågående verksamhet – Denna princip har stor betydelse för redovisningen, främst vad gäller tillgångsvärderingen och det sätt på vilket tillgångar redovisningstekniskt anses förbrukas. Här kommer förväntningar på framtiden in.

Principen om öppenhet – Öppenhetsprincipen handlar dels om myndigheters offentlighetsprincip, dels om ett förhållningssätt där största möjliga öppenhet alltid eftersträvas.

Försiktighetsprincipen - Försiktighetsprincipen innebär att värdering av redovisningsposter ska göras på ett sådant sätt att resultatet under inga omständigheter överskattas utan hellre underskattas.

Kongruensprincipen – Kongruensprincipen innebär att konsekventa mätprinciper ska tillämpas över tid.

Matchningsprincipen – Matchningsprincipen innebär att värderingen av tillgångar och skulder sker på ett sådant sätt att intäkter och kostnader som hör samman redovisas under samma redovisningsperiod.

Väsentlighetsprincipen – Väsentlighetsprincipen kan medföra avsteg från matchningsprincipen i och med att endast väsentliga redovisningsposter behöver periodiseras.

Kommunal redovisningslag

Kommunalförbundet ska enligt den kommunala redovisningslagen följa god redovisningssed. Lagen reglerar vilka delar som ska ingå i årsredovisningen. Förvaltningsberättelsen ska ge en översikt över utvecklingen. Den ska även redogöra för de förhållanden som är viktiga för bedömningen av ekonomin. Här ska förhållanden som är kända fram till dess årsredovisningen upprättats redovisas.

I 2017 års bokföring och bokslut tillämpas i allt väsentligt den kommunala redovisningslagens bestämmelser samt gällande rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning.

Tillämpning av redovisningsprinciper i övrigt

- Materiella anläggningstillgångar är upptagna till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar.
- Avskrivning sker på tillgångens anskaffningsvärde. Avskrivningar av anläggningstillgångar görs med 3 år för datorer, 5 år för inventarier och bibliotekssystem och 10 år för ekonomisystem och löne-/PA-system. Avskrivning påbörjas under det år tillgången tas i bruk.
- Årets förändring av semesterlöneskulden, okompenserad övertid etc. redovisas under verksamhetens kostnader i resultaträkningen. Den totala skulden av dessa redovisas som kortfristig skuld i balansräkningen.
- Timlöner, övertidsersättningar etc. som intjänats under 2017 och betalats ut 2017 belastar 2017 års resultat.
- Pensionsskuld och pensionskostnad beräknas av Kommunernas Pensionsanstalt (KPA). Pensionsrättigheter intjänade från och med 1998 har betalats in via försäkring hos KPA och är kostnadsförd i den mån de ej avser s.k. avgiftsbestämd ålderspension (individuell del). Den avgiftsbestämda delen avseende år 2017 är kostnadsförd och redovisas som en kortfristig skuld. Samtliga pensionskostnader har belastats med särskild löneskatt.

**Dalslands Miljö och Energiförbund
Revisorerna**

Till kommunfullmäktige i
Dals-Eds, Bengtsfors,
Färgelandas och Melleruds
kommuner

Revisionsberättelse för år 2017

Vi har granskat verksamheten i Dalslands Miljö och Energiförbund under 2017. Granskningen har utförts i enlighet med kommunallagen och god revisionsd i kommunal verksamhet.

Förbundet lämnar en redogörelse för de aktiviteter som genomförts under året för att uppfylla de övergripande verksamhetsmålen som direktionen fastställt.

Förbundet redovisar ett resultat för 2017 på 3 777 tkr, vilket är 4 008 tkr bättre än budgeterat resultat. Medlemskommunerna har under 2017 kompenserat förbundet för de avvecklingskostnader på 2,5 mnkr som belastade 2016 års resultat. Det finansiella målet som direktionen fastställt för 2017 uppnås i och med årets resultat.

Vi konstaterar att direktionen noterat brister i sin styrning och kontroll över verksamheten men att de vidtagit åtgärder under 2017. Revisorerna kommer särskilt att följa förbundets utveckling under 2018.

Vi tillstyrker att direktionens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2017 samt att förbundets årsredovisning godkänns.

Mellerud 2018-04-19

Bo Johansson
Färgelanda

Nils-Gunnar Nilsson
Bengtsfors

Torgny Arvidsson
Dals-Ed

Evert Magnusson
Mellerud

Joacim Magnusson
Mellerud

*Granskning av
årsredovisning
2017*

Dalslands Miljö och
Energiförbund

Lars Dahlin

april 2018

pwc

Innehållsförteckning

2.1.	Bakgrund	2
2.2.	Revisionsfråga och metod	2
2.3.	Revisionskriterier	3
3.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	4
3.1.1.	Förvaltningsberättelse	4
3.1.1.1.	Översikt över utvecklingen av verksamheten	4
3.1.1.2.	Investeringsredovisning	4
3.1.1.3.	Driftredovisning	5
3.1.2.	Balanskrav	5
3.1.3.	God ekonomisk hushållning	5
3.1.3.1.	Finansiella mål	5
3.1.3.2.	Mål för verksamheten	5
3.2.	Rättvisande räkenskaper	6
3.2.1.	Resultaträkning	6
3.2.2.	Balansräkning	6
3.2.3.	Kassaflödesanalys	6
3.2.4.	Tilläggsupplysningar	6

1. Sammanfattning

Vi bedömer att årsredovisningen huvudsakligen redogör för **utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen**.

Förbundet lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans (KL 11:5-6).

Vi bedömer den finansiella måluppfyllelsen som god med anledning av att det finansiella målet för 2017 uppnås.

Vi bedömer verksamhetsmålen uppfyllelse som god i och med att de övergripande målen för förbundet uppnås.

Vi bedömer vidare att årsredovisningen i allt väsentligt uppfyller kraven på **rättvisande räkenskaper** och är upprättad enligt god redovisningssed.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

I den kommunala redovisningslagen (KRL) regleras externredovisningen för kommuner, kommunalförbund och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning (RKR) och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är Direktionen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.2. Revisionsfråga och metod

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (12:2) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål direktionen beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen? Med verksamhetens utfall avses utfallet i förhållande till fastställda mål och ekonomiska ramar.
- Har balanskravet uppfyllts och hanteras eventuella underskott i enlighet med balanskravets regler?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål direktionen beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande? Med rättvisande avses följsamhet mot lag, rekommendationer och god redovisningssed.

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt förbundets ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som direktionen beslutat om.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att brister kan förekomma.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med förbundets administrativa avdelning. Granskningen har utförts enligt god revisionssed med utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktats i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

Rapportens innehåll har sakgranskats av ekonom och förbundschef.

2.3. Revisionskriterier

Direktionen är ansvarig för upprättandet av årsredovisningen som enligt 11 kap 21 § KL ska godkännas av kommunfullmäktige i respektive medlemskommun.

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen
- Kommunal redovisningslag
- Rekommendationer från rådet för kommunal redovisning
- Direktionens beslut om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Förvaltningsberättelse

3.1.1.1. Översikt över utvecklingen av verksamheten

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att förvaltningsberättelsens översikt och upplysningar i all väsentlighet överensstämmer med kraven i KRL.

Analys och rättvisande bedömning av ekonomi och ställning

Analysen av årets resultat och den ekonomiska ställningen ger en rättvisande bild. Förvaltningsberättelsen beskriver också kort hur förbundets verksamhet utvecklades de närmaste åren.

Under avsnittet "Ekonomisk översikt och analys" beskrivs och redovisas förbundets finansiella ställning som ger uttryck för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet.

Utvärdering av ekonomisk ställning

Enligt kommunallagens skull förvaltningsberättelsen innehålla en utvärdering av förbundets ekonomiska ställning. I förvaltningsberättelsen återfinns en utvärdering som tar sin utgångspunkt i de finansiella målen.

Händelser av väsentlig betydelse

I förvaltningsberättelsen redovisas väsentliga händelser som inträffat under räkenskapsåret.

Förväntad utveckling

Av årsredovisningen framgår i viss omfattning den förväntade utvecklingen inom olika verksamheter.

Väsentliga personalförhållanden

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro redovisas inte enligt KRL 4:1 a, på grund av för få anställda i förbundet.

Andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten

Detta område avser information och analys rörande prestationer, kvalitet och mål. Information om måluppfyllelse återfinns för de flesta verksamheter tillsammans med redovisning av kvalitet.

3.1.1.2. Investeringsredovisning

Bedömning och iakttagelser

Inga investeringar gjorda under 2017.

3.1.1.3. Driftredovisning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att driftredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av hur utfallet förhåller sig till direktionens budget.

Verksamheternas budgetavvikelse redovisas i tabellen nedan:

Driftredovisning, tkr	Budget	Utfall	Avvikelse
Kansli	- 35	3 754	3 789
Miljöförvaltningen	148	787	639
Energisamverkan	- 344	- 311	33
Hållbar Utveckling Väst	0	- 452	- 452
Summa verksamheter	- 231	3 777	4 008

Inför 2017 hade Energisamverkan planerat att ianspråkta ackumulerade överskott. Utfallet för 2017 blev dock att även Hållbar Utveckling Väst gör ett större underskott än vad som var budgeterat. Kansliet gör ett stort överskott i och med att medlemskommunerna kompenserat förbundet för avvecklingskostnaderna under 2016. Även miljöförvaltningen gör ett större överskott än budgeterat.

3.1.2. Balanskrav

Bedömning och iakttagelser

Vi instämmer i förbundets bedömning att balanskravet har uppfyllts i och med årets resultat.

3.1.3. God ekonomisk hushållning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer den finansiella målpuppfyllelsen som god med anledning av att det finansiella målet för 2017 uppnås.

Vi bedömer verksamhetsmålen uppfyllelse som god i och med att de övergripande målen för förbundet uppnås.

3.1.3.1. Finansiella mål

I årsredovisningen görs en överskådlig avstämning av verksamhetens uppfyllnad av den finansiella målsättningen att den ska *"verksamheten skall bedrivas inom de ramar som våra medlemskommuner samt externa finansörer beslutat om och samtidigt ha kontroll över kassalikviditeten"*.

Det finansiella målet utifrån att verksamheten ska bedrivas inom budgetramen bedöms som uppfyllt för 2017 i och med årets resultat.

3.1.3.2. Mål för verksamheten

Direktionen har fastställt mål innehållande en vision med ett antal övergripande mål. Dessa inriktningsmål beskrivs och utvärderas i årsredovisningen.

3.2. Rättvisande räkenskaper

3.2.1. Resultaträkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att resultaträkningen uppfyller KRL:s krav och i övrigt är upprättad i enlighet med god redovisningssed.

Vi bedömer att resultaträkningen ger en i allt väsentligt rättvisande bild av årets resultat. Förbundet behöver se över sitt arbete med periodisering av fakturor i samband med bokslutet för att säkerställa att kostnader belastar rätt räkenskapsår.

3.2.2. Balansräkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att balansräkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av tillgångar, avsättning, skulder och eget kapital.

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter.

Bilagor och specifikationer finns i tillräcklig omfattning.

Vår bedömning är att tillgångarna, avsättningarna och skulderna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade och har värderats enligt principerna i KRL.

3.2.3. Kassaflödesanalys

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att kassaflödesanalysen redovisar förbundets finansiering och investeringar. Noter saknas. Vi bedömer att överensstämmelse finns med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen.

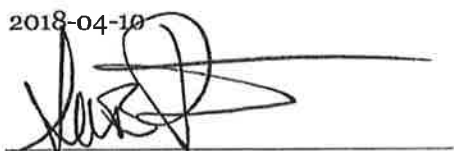
3.2.4. Tilläggsupplysningar

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att årsredovisningens tilläggsupplysningar *uppfyller* KRL:s krav och i övrigt lämnas i enlighet med god redovisningssed, innebärande att:

- Tillämpade redovisningsprinciper beskriver varje särskild redovisningsprincip och eventuella förändringar av dessa som årsredovisningens intressenter måste känna till för att rätt förstå årsredovisningens innehåll.
- Viktiga uppgifter och poster i förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning samt kassaflödesrapport specificeras och preciseras i notupplysningar som krävs i KRL respektive RKR:s rekommendationer samt god redovisningssed i övrigt.

2018-04-10

Lars Dahlin
Uppdragsledare